

Б 05

CO. 186.243

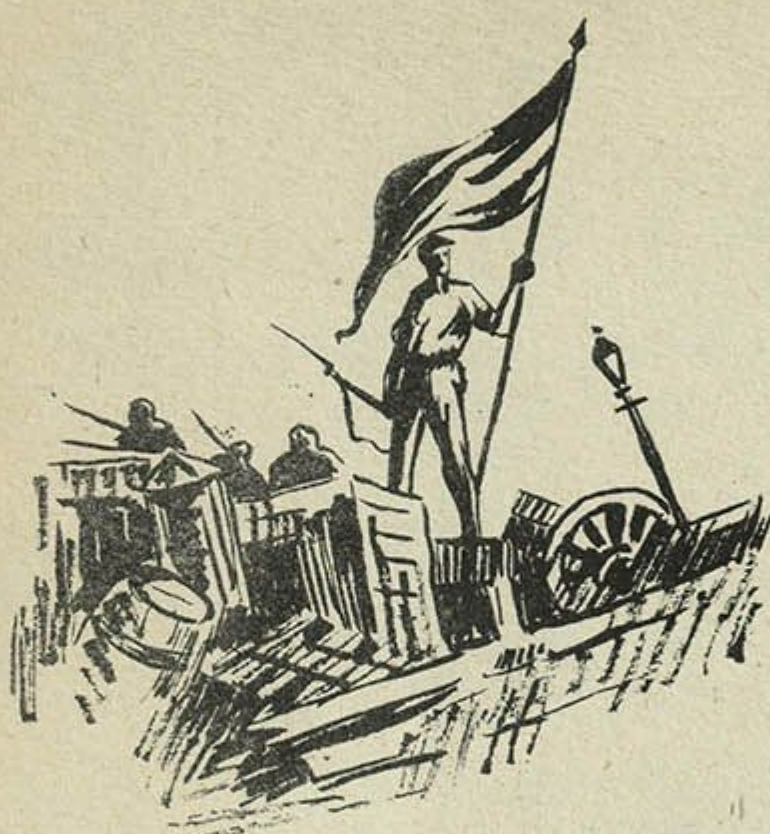
РАБОТНИЦА і СЯЛЯНКА

№ 4 + прилож.

КРАСАВІК

1960

П. Л. ЛАВРОВ

МАРСЕЛЬЕЗА

Отречемся от старого мира,
Отряхнем его прах с наших ног,
Нам враждебны златые кумиры,
Ненавистен нам царский чертог.
Мы пойдем к нашим страждущим
братьям,

Мы к голодному люду пойдем,
С ним пошлем мы злодеям проклятье,
На борьбу мы его поведем.

Припев:

Вставай, подымайся, рабочий народ,
Иди на врага, люд голодный.
Раздайся клич мести народной:
Вперед, вперед, вперед!

Богачи, кулаки жадной сворой
Расхищают тяжелый твой труд,
Твоим потом жиреют обжоры,
Твой последний кусок они рвут.
Голодай, чтоб они пировали,
Голодай, чтоб в игре биржевой
Они совесть и честь продавали,
Чтоб глумились они над тобой.

Припев.

Тебе отдых — одна лишь могила...
Что ни день — недоимки готовь.
Царь-вампир из тебя тянет жилы,
Царь-вампир пьет народную кровь.
Ему нужны для войска солдаты —
Подавай же ему сыновей.
Ему нужны пиры да палаты —
Так давай ему крови своей.

Припев.

Не довольно ли вечного горя!
Встанем, братья, повсюду зараз:
От Днепра и до Белого моря,
От Поволжья по дальний Кавказ,
На воров, на собак, на богатых,
Да на злого вампира-царя...
Бей, губи их, злодеев проклятых,
Засветись, новой жизни заря!

Припев.

И взойдет за кровавой зарею
Солнце правды и братства людей.
Купим мир мы последней борьбою,
Купим кровью мы счастье детей.
И настанет година свободы,
Сгинет ложь, сгинет зло навсегда,
И сольются в одно все народы
В вольном братстве святого труда.

Припев.

ЛЮБИМЫЕ ПЕСНИ В. И. ЛЕНИНА

Г. М. КРЖИЖАНОВСКИЙ

ВАРШАВЯНКА

Вихри враждебные воют над нами,
Темные силы нас злобно гнетут,
В бой роковой мы вступили с врагами,
Нас еще судьбы неизвестные ждут.
Но мы подыдем гордо и смело
Знамя борьбы за рабочее дело,
Знамя великой борьбы всех народов
За лучший мир, за святую свободу!

Припев:

На бой кровавый,
Святой и правый,
Марш, марш вперед,
Рабочий народ!*

Мрет в наши дни с голодухи рабочий.
Станем ли, братья, мы дальше молчать!

* Припев исполняется два раза.

Наших сподвижников юные очи
Может ли вид эшафота пугать!
В битве великой не сгинут бесследно
Павшие с честью во имя идей,
Их имена с нашей песней победной
Станут священны миллионам людей.

Припев.

Нам ненавистны тиранов короны,
Цепи народа-страдальца мы чтим,
Кровью народной залитые троны
Кровью мы наших врагов обогрим.

Месть беспощадная всем супостатам,
Всем паразитам трудящихся масс,
Мщенье и смерть всем царям-
плутократам,

Близок победы торжественный час!

Припев.

1897 г.

Г. А. МАЧЕТ

ЗАМУЧЕН ТЯЖЕЛОЙ НЕВОЛЕЙ

Замучен тяжелой неволей,
Ты славную смертью почил...
В борьбе за народное дело
Ты голову честно сложил...
Служил ты недолго, но честно
Для блага родимой земли...
И мы — твои братья по делу —
Тебя на кладбище снесли...
Наш враг над тобой не глумился...
Кругом тебя были свои...
Мы сами, родимый, закрыли
Орлиные очи твои...
Не горе нам душу давило,
Не слезы блистали в очах,
Когда мы, прощаясь с тобою,
Землей засыпали твой прах.
Нет, злоба нас только душила,

Мы к битве с врагами рвались
И мстить за тебя беспощадно
Над прахом твоим поклонились.
С тобою одна нам дорога:
Как ты, мы в острогах сгнем...
Как ты, для народного дела
Мы головы наши снесем;
Как ты, мы, быть может, послужим
Лишь почвой для новых людей,
Лишь грозным пророчеством новых
Грядущих и доблестных дней...
Но знаем, как знал ты, родимый,
Что скоро из наших костей
Поднимется мститель суровый
И будет он нас посильней!..

1876

А. А. НАВРОЦКИЙ

УТЕС СТЕНЬКИ РАЗИНА

Есть на Волге утес, диким мохом оброс
От вершины до самого края,
И стоит сотни лет, только мохом одет,
Ни нужды, ни заботы не зная.
На вершине его не растет ничего,
Там лишь ветер свободный гуляет,
Да могучий орел свой притон там завел
И на нем свои жертвы терзает.
Из людей лишь один на утесе том был,
Лишь один до вершины добрался,
И утес человека того не забыл
И с тех пор его именем звался.
И хотя каждый год по церквам на Руси
Человека того проклинают,
Но приволжский народ о нем песни поет
И с почетом его вспоминает.
Раз ночью порой, возвращаясь домой,
Он один на утес тот взобрался
И в полуночной мгле на высокой скале
Там всю ночь до зари оставался.
Много дум в голове родилось у него,
Много дум он в ту ночь передумал,
И под говор волны, среди ночной тишины,
Он великое дело задумал.
И задумчив, угрюм от надуманных дум,
Он наутро с утеса спустился
И задумал итти по другому пути —

И итти на Москву он решился.
Но свершить не успел он того, что хотел,
И не то ему пало на долю;
И расправой крутой да кровавой рукой
Не помог он народному горю.
Не владыкою был он в Москву привезен,
Не почетным пожаловал гостем,
И не ратным вождем, на коне и с мечом,
Он сложил свои буйные кости.
И Степан будто знал, — никому не сказал,
Никому своих дум не поведал;
Лишь утесу тому, где он был, одному
Он те думы хранить заповедал.
И поныне стоит тот утес, и хранит
Он заветные думы Степана;
И лишь с Волгой одной вспоминает порой
Удалое житье атамана.
Но зато, если есть на Руси хоть один,
Кто с корыстью житейской не знался,
Кто неправдой не жил, бедняка не давил,
Кто свободу, как мать дорогую, любил
И во имя ее подвизался, —
Пусть тот смело идет, на утес тот взойдет
И к нему чутким ухом приляжет,
И утес-великан все, что думал Степан,
Все тому смельчаку перескажет.

60.186.243

Пралетарыі ўсіх краін, яднайцеся!

РАБОТНИЦА І СЯЛЯНКА

№ 4

КРАСАВІК
1960

ВЫДАННЕ ЦК КП БЕЛАРУСІ

ГОД ВЫДАННЯ ТРЫЦЦАЦЬ ШОСТЫ

ЛЕНИНУ СЛАВА! ПАРТЫІ СЛАВА!

ВЯСНА гэтага года. Якімі радаснымі, якімі хвалючымі падзеямі багата яна! Як да самага вялікага, самага светлага свята рыхтуецца ўвесь савецкі народ, а з ім і ўсё прагрэсіўнае чалавецтва, да дзевяностагоддзя з дня нараджэння вялікага правадчыра ўсіх народаў Уладзіміра Ільіча Леніна.

Няма ў свеце імя больш любімага, больш дарагога, больш роднага. Бессмяротнае імя Леніна жыве і будзе вечно жыць у сэрцы кожнага савецкага чалавека, у сэрцы кожнага працоўнага.

Усё сваё цудоўнае жыццё Уладзімір Ільіч аддаў служэнню народу. Гэта ён сваёй геніяльнай празорлівасцю ўказаў рабочаму класу і працоўнаму сялянству нашай краіны шлях да вызвалення ад рабства і галечы. Гэта ён у найцяжэйшых умовах царскага ярма стварыў нашу родную Камуністычную партыю, партыю новага тыпу.

На бой крывавы, святы і правы павялі вялікі Ленін і Камуністычная партыя народы Расіі ў кастрычніку 1917 года, і першая ў свеце дзяржава рабочых і сялян абвясціла аб пачатку новай эры ў жыцці чалавецтва. І хоць Леніна даўно няма сярод нас, ён і зараз жывей за ўсіх жывых у нашых сэрцах і ў нашых справах.

«Калі б Уладзімір Ільіч Ленін мог паглядзець тое, што зрабіў народ, — гаворыць М. С. Хрушчоў, — якія творыць цуды, пераўтвараючы сваю свабодную краіну, ён зняў бы шапку і нізка пакланіўся! Тое, чым жыў Ленін, што ён планаваў, аб чым ён марыў, зараз наш народ, партыя паспяхова ператвараюць у жыццё!»

Партыя, як самае святое, найдаражэйшае, беражэ ленінскія заветы, выдатна ажыццяўляючы іх. І ў прамысловасці, і ў сельскай гаспадарцы, і ў навучы, і ў культуры мы ідзём па шляху, указанаму вялікім Ільічам. Пры жыцці Леніна краіна наша толькі пачынала выходзіць з разрухі. А ён ужо тады бачыў шляхі да працвітання і багацця. Кожны ведае, якія вялікія, якія грандыёзныя нашы дасягненні. Назавём толькі адну лічбу: за 4 дні наша краіна вытварае зараз столькі ж прамысловай прадукцыі, колькі вытварала за ўвесь 1924 год. Вось яна, ажыццёўленая ленінская мара!

Так, калі б Ленін мог паглядзець цяпер на нашу краіну, як узрадаваўся б ён гіганцкім крокам нашага прасоўвання ўперад. Але больш за ўсё яго б. безумоўна, узрадавалі нашы людзі. Простыя савецкія людзі.

І як тут не ўспомніць подзвіг чатырох савецкіх воінаў — Асхата Зіганшына, Філіпа Паплаўскага, Анатолія Кручкоўскага, Івана Фядотава. 49 дзён яны знаходзіліся амаль без ежы і вады на маленькай баржы ў бушуючым акіяне і паказалі бяспрыкладную

адвагу і мужнасць у страшэнным паядынку са стыхіяй.

— Ды ці ведаеце вы самі, якія вы людзі?! — спытаў у іх здзіўлены амерыканскі журналіст.

— Звычайныя. Савецкія, — адказаў малодшы сержант Зіганшын.

Яны, гэтыя звычайныя савецкія людзі, сталі горада любімымі героямі ўсяго савецкага народа.

Усхваляваныя пісьмы аб іх гераізме і адвазе прыйшлі і ў нашу рэдакцыю. «Подзвіг чатырох гэтых воінаў здзіўляе ўвесь свет, выклікае пачуццё гордасці і захаплення ва ўсіх нас. Мужнасць, вынослівасць, гераізм — самыя лепшыя якасці, выхаваныя ў савецкіх людзей нашай роднай Камуністычнай партыяй, дапамаглі чатыром адважным патрыётам у дні суровага выпрабавання, якое выпала на іх долю. Я хачу праз часопіс сказаць сваё мацярынскае дзякуй бацькам і маці гэтых герояў», — піша Ганна Міхайлаўна Валявач, калгасніца калгаса «Заветы Леніна» Нясвіжскага раёна.

«Калі я даведалася аб пакутах чатырох савецкіх салдат, якія трапілі ў бяду і перажылі такія нягоды і нястачы, у мяне пакаціліся слёзы. Ад чыстага сэрца я хачу падзякаваць маці, якія выхавалі такіх моцных, стойкіх і валявых сыноў», — піша пенсіянерка М. І. Смірнова з Чэрвеня.

Звычайныя савецкія людзі! На кожным кроку твораць яны цуды. Зусім нядаўна, у дні святкавання пяцідзясяцігоддзя Міжнароднага жаночага дня многія жанчыны нашай краіны за выдатныя дасягненні ў працы і плённую грамадскую дзейнасць былі ўдасцены высокіх урадавых узнагарод. Толькі ў нашай рэспубліцы 490 жанчын узнагароджаны ардэнамі і медалямі Савецкага Саюза, а 13 слаўных дачок беларускага народа сталі Героямі Сацыялістычнай Працы. Усе яны простыя, сціплыя працаўніцы. Усіх іх выхавала і вывела на шырокую дарогу Камуністычная партыя.

Разам з усім савецкім народам працоўную ленінскую вахту ў гонар 90-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна дастойна нясуць жанчыны нашай рэспублікі, выказваючы гэтым сваю бязмежную, гарачую любоў і адданасць роднаму Ільічу і вялікай Камуністычнай партыі. Усё шырэй і шырэй расце спаборніцтва за датэрміновае выкананне другога года сямігодкі кожным прадпрыемствам, кожным калгасам і саўгасам.

Перамогу ленінізма мы адчуваем ва ўсім і перш за ўсё ў нястомных клопатах Камуністычнай партыі аб росце дабрабыту народа. Каб жыццё наша з дня на дзень рабілася ўсё лепшым, каб бязвоблачным было шчасце нашых дзяцей, нам патрэбен мір. Мільёны простых людзей усяго свету з надзеяй глядзяць на нашу краіну, бачачы ў ёй найвялікшы аплот міру і дружбы народаў.

Па-ленінску адстойвае палітыку міру і бяспекі народаў наша краіна. У цэнтры ўвагі ўсёй сусветнай грамадскасці з'явіўся візіт кіраўніка Савецкага ўрада Мікіты Сяргеевіча Хрушчова ў Францыю. Як самага дарагога гасця прынялі яго французы і французжанкі. Яны былі шчаслівыя, што Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў наведаў іх радзіму. Гэты гістарычны візіт унёс новы ўклад у развіццё савецка-французскай дружбы, ва ўмацаванне міру на зямлі.

Вясна гэтага года — добрая вясна! І Першамай ужо стукаецца ў нашы дзверы — светлае, радаснае свята працоўных усяго свету. Хутка на вуліцы і плошчы нашых гарадоў і вёсак на святочныя дэманстрацыі ў лепшым сваім убранні выйдуць будаўнікі новага жыцця — савецкія людзі. І ў гэтых святочных шэсцях, у песнях і ў сэрцах нашых пераможным гімнам прагучаць словы — Леніну слава! Партыі слава!

Н. К. КРУПСКАЯ

Л Е Н І Н АБ КАМУНІСТЫЧНАЙ МАРАЛІ

ЛЕНІН належаў да пакалення, якое расло пад уплывам Пісарава, Шчадрына, Някрасава, Дабралюбава, Чарнышэўскага, рэвалюцыйна-дэмакратычнай паэзіі шасцідзясятых гадоў. Паэты «Іскры» жорстка высмейвалі перажыткі старых, прыгонніцкіх нормаў, бічавалі разбэшчанасць, прыслужніцтва, падхалімства, двудушнасць, мяшчанства, бюракратызм. Пісьменнікі-шасцідзясятнікі вучылі ўглядацца ў жыццё, падмячаць перажыткі старога, прыгонніцкага ўкладу. Ленін з ранніх год ненавідзеў мяшчанства, плёткі, пошлае правядзенне часу, сямейнае жыццё «па-за грамадскімі інтарэсамі», ператварэнне жанчыны ў прадмет забавы, уцехі або ў пакорную нявольніцу. Ён пагарджаў жыццём, насычаным няшчырасцю, прыстасавальніцтвам. Ільіч асабліва любіў раман Чарнышэўскага «Што рабіць?», любіў вострую сатыру Шчадрына, любіў паэтаў «Іскры», многія вершы іх ведаў напамінец, любіў Някрасава.

Уладзіміру Ільічу давялося доўгія гады жыць у эміграцыі: у Германіі, Швейцарыі, Англіі, Францыі. Ён хадзіў па рабочих сходах, уважліва ўглядаўся ў жыццё і быт рабочих, назіраў іх хатняе жыццё, іх адпачынак у кафэ і на прагулках. Даводзілася назіраць, які вялікі быў уплыў навакольнага буржуазнага асяроддзя, усяго буржуазнага ўкладу на сям'ю, на быт рабочих. Гэты ўплыў выяўляўся ў тысячы дробязей. Калі мы жылі ў Францыі, асабліва кідалася ў вочы супярэчнасць паміж агульным рэвалюцыйным настроем рабочих і пошлым мяшчанскім бытам.

Мы жылі за граніцай беднавата, большай часткай у пакоях, наймаемых за танную плату, дзе жыў усякі народ, карміліся ў розных гаспадынях, у танненькіх рэстаранах. У Парыжы Ільіч вельмі любіў наведваць кафэ, дзе спявалі свае песні на дэмакратычна-бытавыя тэмы спевакі, якія вельмі востра крытыкавалі буржуазную дэмакратыю і бытавыя бакі жыцця. Ільічу асабліва падабаліся песні Мантэгюса. Сын камунара, ён складаў добрыя вершы аб жыцці фабураў (гарадскіх прадмесцяў). Ільіч

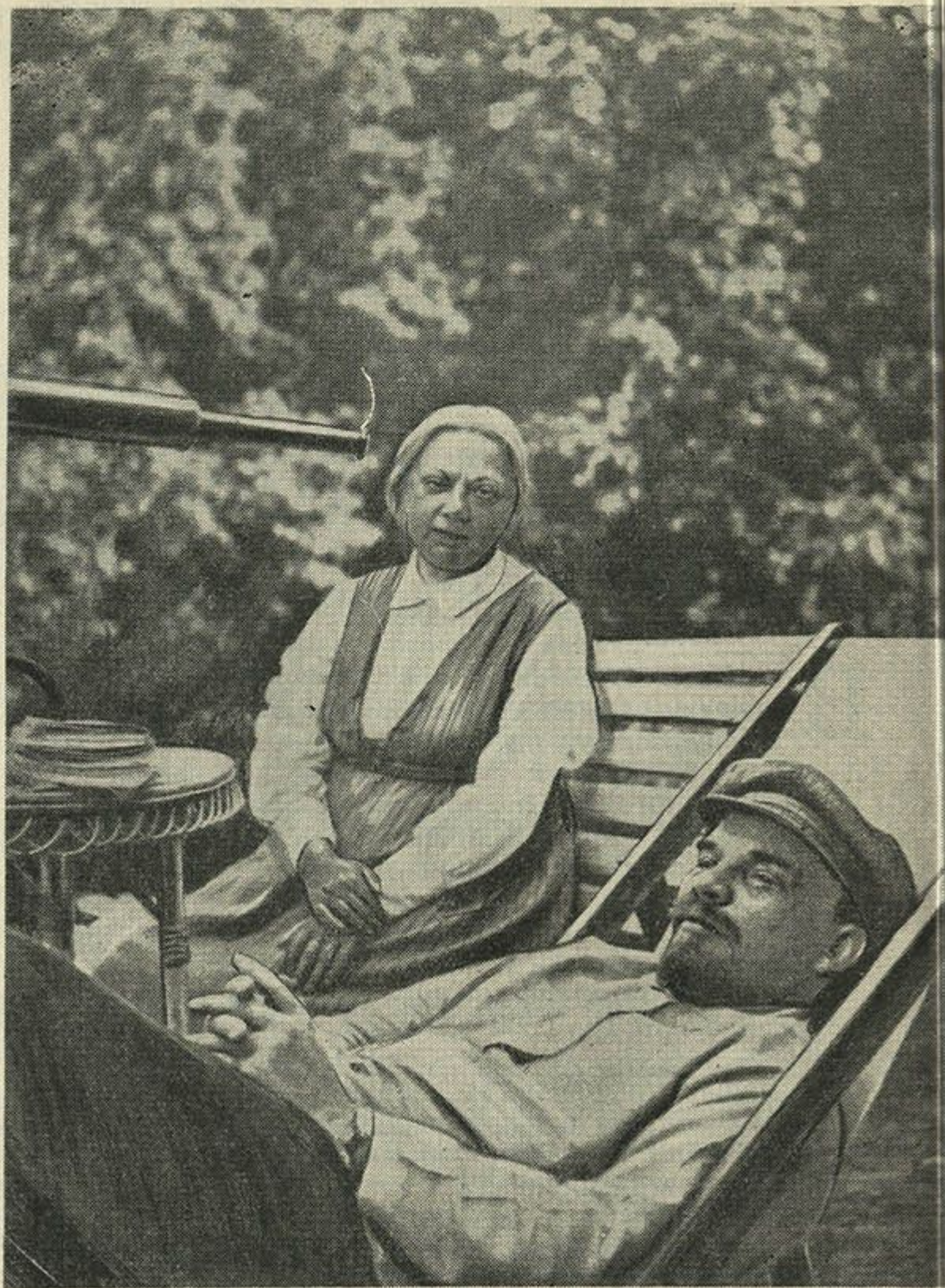
аднойчы на вечарынцы разгаварыўся з Мантэгюсам, і доўга да позняй ночы яны гаварылі аб рэвалюцыі, аб рабочым руху, аб тым, як сацыялізм створыць новы, сацыялістычны быт.

Пытанні маралі Уладзімір Ільіч заўсёды цесна звязваў з пытаннямі светапогляду. У грамадстве рабаўладальнікаў ад рабоў патрабавалі пакоры і ціхмянасці. Настаўленне, як павінны сябе паводзіць рабы, давала рэлігія. Яна давала цэлы рад правіл аб паводзінах. Гэты кодэкс рэлігійнай маралі выдаваўся, як заповедзі (наказы), даныя народу самім богам. Такія «заповедзі» паводзін захаваліся пры капіталізме і прапагандаваліся капіталістамі, бо ім выгадна было, каб працоўныя трымалі сябе, як нявольнікі. Кодэкс маралі, правілы паводзін дапаўняліся адпаведна з умовамі капіталістычнай эксплуатацыі.

У класавым грамадстве існуюць у кожную эпоху для кожнага класа свая мараль, свой спіс правіл паводзін, складзены пануючымі класамі. Адны правілы паводзін — для асоб, якія належаць да класа эксплуатацараў, другія — для асоб, якія належаць да класа эксплуатаемых. Гэтыя правілы выкладаюцца ў школах буржуазных краін на асобых уроках.

Ідэалістычная псіхалогія развівала рад тэорый, якія гаварылі аб нібыта прыроджаных «уласцівасцях душы», «аб прыроджанай маральнасці». Гэтыя ідэалістычныя тэорыі змыкаліся вельмі лёгка з рэлігійнымі і буржуазнымі кодэксамі маралі, з хадзячымі, атрыманымі ў спадчыну ад старога, бытавымі навывамі.

Выступаючы 2 кастрычніка 1920 г. на III з'ездзе камсамола, Уладзімір Ільіч гаварыў аб камуністычнай маралі, тлумачыў на простых, канкрэтных прыкладах, у чым сутнасць камуністычнай маралі. Ён гаварыў аб тым, што прыгонніцкая і буржуазная мараль — гэта суцэльны падман, ашуканства і забіванне розумаў рабочих і сялян у інтарэсах памешчыкаў і капіталістаў, а камуністычная мараль выводзіцца з інтарэсаў класавай барацьбы пралетарыята. Гаварыў аб тым, што каму-

Н. К. Крупская і У. І. Ленін у Горках ля тэлескопа. Жнівень — верасень 1922 года.

ністычная мараль павінна быць накіравана на тое, каб чалавечаму грамадству ўзняцца вышэй, пазбавіцца ад эксплуатацыі працы. У аснове камуністычнай маралі ляжыць барацьба за ўмацаванне і завяршэнне камунізму. На канкрэтных прыкладах паказаў Ленін, як важны згуртаванасць, уменне валодаць сабой, працаваць, не пакладаючы рук, над тым, што неабходна для ўмацавання новага грамадскага ўкладу, якая вялікая свядомая дысцыпліна для гэтага патрэбна, якая патрэбна моцная салідарнасць у выкананні пастаўленых задач. Ільіч гаварыў моладзі аб тым, што патрэбна аддаваць усю сваю работу, усе свае сілы на агульную справу.

І жыццё Леніна было паказам, як трэба гэта рабіць. Інакш Ільіч не мог, не ўмеў жыць. Ён не быў аскетам, любіў і на каньках катацца, і на веласіпедзе ганяць, і па гарах лазіць, і на паляванне хадзіць, любіў музыку, любіў жыццё ва ўсім яго шмат-

гранным харакце, любіў таварышаў, любіў людзей. Усе ведаюць яго прастату, яго вясёлы, заразлівы смех. Але ўсё ў яго было падпарадкавана аднаму — барацьбе за жыццё для ўсіх светлае, культурнае, заможнае, поўнае зместу, радасці. Больш за ўсё яго радавалі поспехі ў гэтай барацьбе. Асабістае ў яго злівалася само сабой з яго грамадскай дзейнасцю.

У эміграцыі ў краінах, дзе хоць і быў капіталістычны ўклад, але сацыял-дэмакратычны рух быў больш або менш легалізаваны (у Францыі, у Англіі, у даваенны час у Германіі), нярэдка даводзілася назіраць, як які-небудзь буйны сацыял-дэмакратычны дзеяч гаворыць гарачыя, вельмі радыкальныя прамовы, а ў хатнім жыцці, у быццё ён сапраўдны абыяцель, як гавораць французы, «буржуй супроць жадання». Капіталістычны ўклад, уся навакольная абстаноўка так уплываюць на яго псіхалогію, што ён нават не заўва-

жае гэтага. Жонка для яго не друг і таварыш, а хатняя гаспадыня—служанка або цацка, прадмет забавы, задавальнення палавых патрэб; дзеці—уласнасць, з якой можна рабіць, што хочаш: біць, песціць, прымушаць працаваць звыш меры або гадаваць гультаямі. У Жона Рыда ёсць выдатнае апавяданне «Дачка рэвалюцыі», дзе расказваецца, як маладая дзяўчына—дачка рабочага-камунара, сястра сацыяліста, задыхаецца ў пошласці сямейнага, наскрозь мяшчанскага быту, не ведае, дзе знайсці выхад, і ідзе ў прастытуткі.

У сваёй прамове на III з'ездзе камсамола Ільіч указваў выхад з-пад уплыву абыяцельшчыны, мяшчанства. Маладое пакаленне ён вучыў барацьбе, вучыў жыць грамадскімі інтарэсамі. Ва ўвесь рост Ленін паставіў

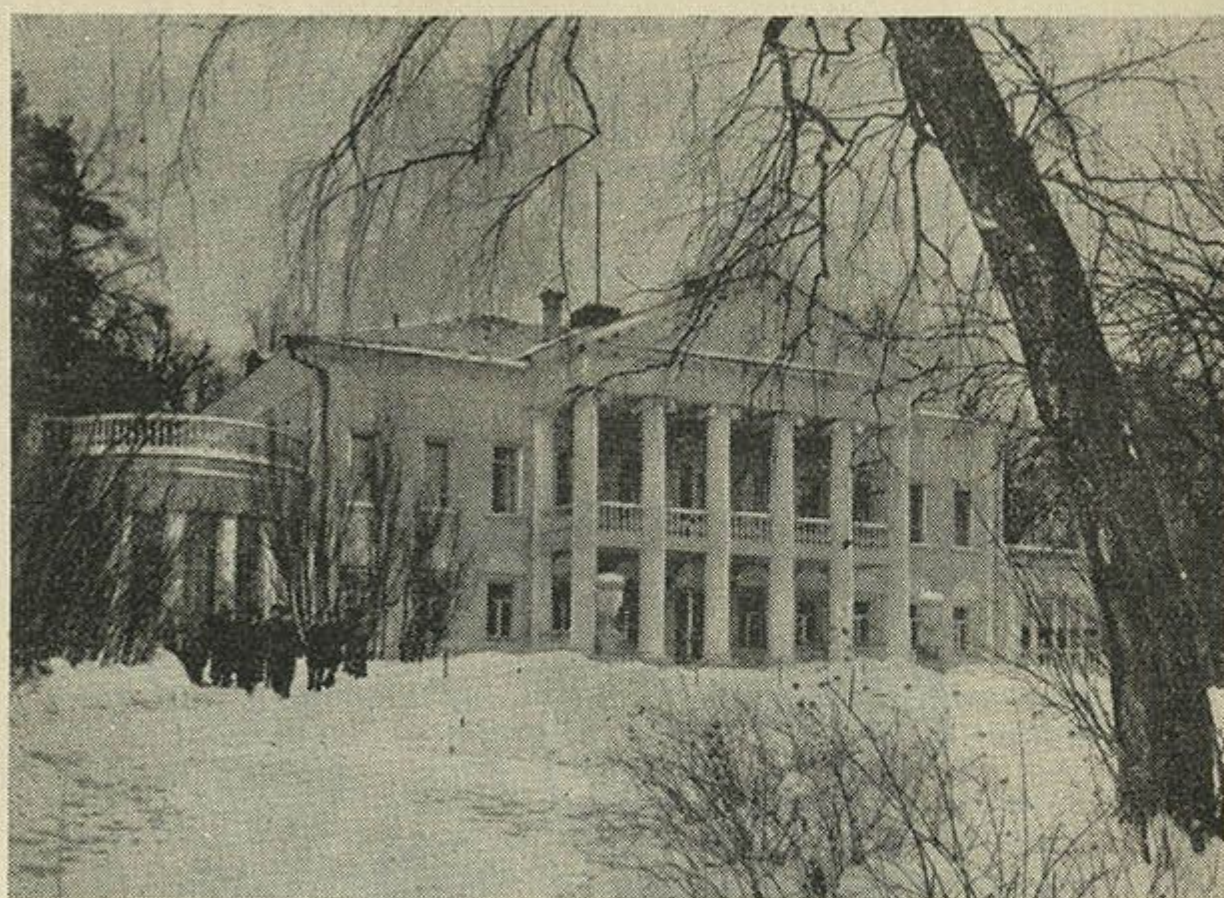
пытанне аб грамадскай рабоце жанчыны-работніцы, жанчыны-сялянкі, аб удзеле яе ў кіраванні краінай. Ён паставіў пытанне аб грамадскай рабоце дзяцей, рабоце, якая не замыкаецца ў сценах школы, а дапамагае дорослым—рабочым і сялянам.

У галіне разняволення жанчыны мы маем буйныя поспехі, і асабліва вялікую ролю адыграла тут калектывізацыя сельскай гаспадаркі.

...Ленін ускладаў заўсёды вялікія надзеі на камсамол, моцна спадзяваўся, што камсамольцы будуць расці сапраўднымі камуністамі, якія стаяць у гушчы жыцця і ўмеюць яго пераўтвараць у духу сацыялізма.

Можна быць упэўненым у тым, што камсамол апраўдае надзеі, якія ўскладаюцца на яго.

Скарочаны артыкул з кнігі «Аб Леніне».

Дом-музей Леніна ў Горках.

НАД ПАРТРЭТАМ

Эдзі АГНЯЦВЕТ

За цэлы вечар не прамовіў слова
Мастак, якому адзінаццаць год.
Што бачыць ён, трымаючы аловак?
Далёкі край,
чапаеўскі паход?

Ці ходзіць ён з героямі Гайдара —
Цімура выратоўвае з бяды?
Ён чырванее.

Бачу я на твары
Дзіцячай, шчырай радасці сляды.

Над сшыткам нахіліўшыся старанна,
Ён заслانیць не мог любові сваёй!
Хай гэта толькі кропля з акіяна
Любові людскай — глыбокай і святой.

Я падышла паціху да малога.
Мне глянуць удалося з-за пляча:

У сшытку рысы твару дарагога,
Ёсць штосьці ад жывога Ільіча!

І хоць партрэт зусім недасканалы
(Мастак, як кажуць, свой шукае шлях),
А я знайшла, душою разгадала
Жыцця іскрынкi ў рысах, у вачах,

І, можа, дзесьці ў Індыі далёкай,
Пад небам поўдня ў той жа самы час
Малое хлопчык

гэты ж лоб высокі
І ясны позірк, звернуты да нас.
... Спакойна ў доме.

Спіць мастак шчаслівы,
У сне ён новы адкрывае свет...
А нанач пад падушку клапатліва
Схаваў ён незакончаны партрэт.

ТАВАРЫШ

Рыгор НЯХАЙ

Ля Свіслачы ў доміку нізкім
Збіраўся атрад баявых.
Яго ж не было, ды над Мінскам
Лунаў яго голас жывы.

Тады ўпершыню камуністы
Сказалі, што партыя ёсць.
Па ленінскіх сцэжках агністых
На бітву пайшла маладосць.

Вясной нараджаліся мары.
Расія паўстала з імглы.
Звычайнае слова «таварыш»
Пачуць тады людзі змаглі.

Таварыш па бітве і працы,
Таварыш па турмах і брат.

Яно заклікала змагацца
Адважна ў агні барыкад.

У змрочныя годы падполля
«Таварыш» было, як пароль.
І раненым ў бітвах за волю
Яно утаймоўвала боль.

— Таварыш любімы наш Ленін! —
Казалі рабочы, хадак.
— Таварыш! — жыве ў пакаленнях,
Як брацтва сусветнага знак.

— Таварыш, — усюды вядома,
Да дружбы збліжае людзей.
— Таварыш! — скажу я любому,
Хто ленінскім шляхам ідзе.

Рэказ аб Леніне

Е. ГАБРЫЛОВІЧ

Мал. Ю. Пучынскага

[Урывак са сцэнарыя]

ВЯСНА 1923 года.

Група людзей пад'ехала на грузавіку да варот загараднага дома ў Горках. Іх начальнік Бялоў, пажылы, мажны, лысы, сказаў чалавеку, які з'явіўся на званок:

— Запрасі, дружа, каменданта.

Пакуль прыехаўшыя здымалі з грузавіка багаж, з'явіўся камендант. Бялоў моўчкі прад'явіў яму мандат.

— Калі? — спытаў, прачытаўшы, камендант.

— Сёння.

— Ідзем.

І камендант у суправаджэнні Бялова і некалькіх людзей пайшоў у напрамку да дома.

Ён адчыніў дзверы, і ўсе ўвайшлі ўнутр. Дом быў пусты. Камендант адчыняў, бразгаючы звязкай ключоў, адзін пакой за другім. Усе яны былі чыста прыбраны, усё стаяла на сваіх месцах. Але ў іх была тая неабжытасць, той холад, які бывае ў дамах, дзе доўга ніхто не жыў.

— Як паехалі яны год назад, так усё і засталася, — не без гордасці сказаў камендант.

Адчынілі апошнія дзверы. Гэта быў кабінет. Тут усё было прыбраны, усё на сваіх месцах — стол, ложка, шафа, крэслы. Бялоў пачаў аглядаць гэты пакой з увагай і стараннасцю. Расчыніў дзверцы шафы.

Шафа была таксама, увогуле, пустая, засталіся ў ёй толькі нейкія абрыўкі газет, шматкі — усё тое, што застаецца ў шафах пасля ад'езду. У кутку валяўся незразумелы прадмет, які адразу прыцягнуў увагу Бялова. Нешта накшталт скрынкі з металічнымі часткамі.

— Прыёмнік для радыё, — растлумачыў камендант. — Як ляжаў, так я яго тут і пакінуў.

— Таварыш Бялоў! — паклікалі ў гэты момант. — Санітарка прыйшла.

Бялоў спехам сунуў прыёмнік у ніжнюю скрынку і, не скончыўшы агляду шафы, выйшаў у суседні пакой.

Там стаяла, чакаючы яго, невысокая, зусім маладая дзяўчына, амаль дзяўчынка — год семнаццаці, не больш. Косы, уложаныя каронай, панашаная палітожына, мокрая старыя чаравікі.

Бялоў агледзеў яе не спяшаючыся, уважліва і прабурчэў — быў ён чалавек неразгаворлівы:

— Дакументы.

Яна заспяшалася, выцягнула аднекуль з унутранай кішэні паліто лісток, працягнула яму.

— Так, — сказаў ён, прабегшы вачыма дакумент. — Значыць, па спецыяльнай рэкамендацыі камсамольскай ячэйкі, як лепшая медыцынская сястра... Нуце-с... — ён зноў устаіў у яе твар свой востры, пільны позірк. — Бацька ёсць?

— Не.

— Маці ёсць?

— Не.

— Хто-небудзь блізкі ёсць?

— Не-е, — запнуўшыся, адказала дзяўчына.

Гэта была імгненная запінка, але Бялоў, улавіўшы яе, адразу насцярожыўся і доўга, пільна разглядаў медсястру.

— Сапраўды — не?

— Сапраўды.

Ён памаўчаў.

— Ведаеш, пры кім будзеш знаходзіцца?

— Ведаю.

— Ну дык вось... Запомні. Хваляванне для яго — смерць. Пакуль урачы не дазваляць, нікога пабочнага да яго не пускаць... Аб палітыцы не гаварыць. Ні ў якім разе! Зразумела? Газет не чытаць, аб падзеях не раскажваць, таксама пакуль дактары не дазваляць. І наогул, не трашчаць! — Ён зрабіў рукою злосны жэст, які азначае лёгкадумную балбатню. — Ясна?

Сястра сцвярджална і баязліва кінула галавой.

— Адказваеш перад партыяй і рэвалюцыйным народам! — строга сказаў Бялоў. — А цяпер ідзі, рыхтуй усё, што трэба... Цябе як завуць? — крыкнуў ён ёй услед.

— Саша.

— Дзейнічай, Сашура! — ужо ласкава і падбадзёрваюча прагаварыў ён.

Булькоча ў невялікай каструльцы кіпячая вада, пакрываючы пухіркамі медыцынскія шпрыцы. Саша спрытна арудзе пінцэтам у вары. Рухі яе свабодныя, спрытныя, умелыя. Яна нават ціхенька напывае сабе нешта пад нос...

І раптам замёрла, пачуўшы гул аўтамабільнага матора. Затым хутка падбегла да акна.

З вышыні другога паверха было відаць, як некалькі чалавек дапамагаюць камусьці выйсці з высокага аўтамабіля, які спыніўся. Вось ён выйшаў і слабай хадой хворага, падтрымліваемы пад рукі, павольна рушыў да дзвярэй. Гэта быў Ленін. Ён ледзь ішоў. Вось ён спыніўся, задыхнуўшыся.

Гэта было так страшна і так не вязалася са звычайным уяўленнем аб Леніне, аб лёгкай яго хадзе, аб хуткасці і энергіі яго рухаў і жэстаў, што Саша гаротна вохнула і кінулася ад акна.

У той жа момант у кухню ўбегла пажылая жанчына.

— Камфару! — Гэта была Надзея Канстанцінаўна. Саша адразу пазнала яе. — Хутчэй, сястра! — сказала Надзея Канстанцінаўна.

Саша схавала каструльку са шпрыцамі і пабегла ў пакой. У пакоі, суседнім з кабінетам, было шмат народу, і ўсе расступіліся перад Сашай.

Прафесар сядзеў за шырмай, якая закрывала ложка, дзе ляжаў Ленін.

— Ну што там?! — нецярпліва крыкнуў ён.

Саша раскрыла ампулу і хутка прайшла за шырму. Стараючыся не глядзець на ложка, яна працягнула прафесару шпрыц.

— Лёд! — коратка загадаў прафесар.

І Саша кінулася з кабінета, праз суседні пакой, дзе зноў усе ўсхвалявана і трывожна расступіліся перад ёй.

Ноч. Кабінет Леніна слаба асветлены зацененай абажурам лямпай. У крэсле спіць прафесар. Ля стала, нешта чытаючы, сядзіць Саша — яна дзяжурцы.

Заварушыўся за шырмай Ленін, пачуўся ўздых. Саша насцярожылася. Яшчэ ўздых. Саша на дыбачках накіравалася да шырмы. Баючыся, каб не разбудзіць, дакранулася да рукі Уладзіміра Ільіча — праверыць пульс. Раптам Ленін адкрыў вочы.

Некаторы час ён здзіўлена ўзіраўся ў гэты трывожны і баязлівы дзявочы твар, які схіліўся над ім, потым спытаў:

— Гэта хто?

— Сястра, — пралепятала Саша. — Толькі вам нельга размаўляць, — дадала яна ледзь чутна.

— А, сястра... — паўтарыў Уладзімір Ільіч.

Ён ляжаў нерухома. Але вось штосьці асвятлілася ў кутках вуснаў, хуткі хітры агеньчык пабег да вачэй. І вось ужо засмяяліся вочы — адны вочы — вясёлым, хітраватым святлом.

— А завуць як, сястра? — спытаў Уладзімір Ільіч.

— Саша... Толькі вам нельга гаварыць, — зноў ціха сказала Саша. — Трэба слухацца, Уладзімір Ільіч! — дадала яна ўжо больш рашуча і цвёрда.

А ён глядзеў на яе, на яе касічкі, звязаныя на галаве, на яе малады ўстрыжаны і строгі твар, і вочы яго смяяліся ўсё веселей.

— Ну-с, будзем знаёмы, — сказаў ён. — Сашэнцыя!.. Будзем знаёмы.

— А вясной жа, таварышы, ён быў зусім слабы, — чуцен звонкі дзявочы голас. — Слабы, худы, бледны — страх!.. Зусім не хадзіў. Пасядзіць мінут пяць каля тэрасы на крэсле — ведаеце, крэсла такое на колцах... для хворых — і тут жа дадому.

Пад гук гэтага голасу апарат панараміруе: велізарны, у копаці, цэх завода. Рабочыя цесным колам абступілі вялікі такарны станок, на якім, як на трыбуне, стаіць Саша. І слухаюць, затаіўшы дыханне, кожнае слова.

— Доктары дзень і ноч дзяжурілі... А з кожным днём усё горш і горш... Страшэнны галаўны боль. Мова аднялася.

Наступіла маўчанне. Потым нечы голас недаверліва перапытаў:

— Як гэта — аднялася?

— Вось так... Зусім не гаварыў. Ні слова.

Сярод магільнага маўчання пачуўся злосны голас:

— Ты што глупства дакладваеш?

— Праўда, не гаварыў! — гарача заспяшалася Саша і прыціснула рукі да грудзей, нібы для большай пераканаўчасці. — Вось яно як было, таварышы.

— Ды што ты аб тым, што было! — ярасна гаркнуў хтосьці. — Ты аб тым, што ёсць!

— Цішэй! — прыкрыкнуў на яго чалавек у скуранцы і высокіх ботах, відаць, кіруючы сходам. — Вядзі інфармацыю, — звярнуўся ён да Сашы.

— А зараз ужо ходзіць, таварышы, — сказала Саша, і радасная ўсмішка прабегла па яе твары. — Кожную раніцу гуляе... За раніцу мы з ім ледзь не ўвесь парк абыдзем... Па грыбы.

Гул прайшоў па цэху. Усе заўсміхаліся, прагна ловячы кожнае слова.

Пачуліся воклічы:

— Бач ты!.. Чуеш, ходзіць Ільіч!.. Па грыбы!..

— Ёсць рэзалюцыя! — высока падняў руку рабочы з задніх радоў.

— Не жартуй! — незадаволена адмахнуўся ад яго чалавек у скуранцы. — Працягвай! — кінуў ён Сашы.

— Ён усе сцэжкі грыбныя ведае! — усклікнула Саша, і ўсе засмяяліся, пахвальна і радасна пераглядаючыся. — Ну, праўда, ён у гэтым доме і раней бываў: у першы раз жыў там пасля эсэраўскага ранення... Вось, значыць, пагуляем і сядзем каля двух дубкоў. Глядзім, як у гарадкі гуляюць, — заключыла Саша і паспешліва адвела позірк ад юнака, які стаяў зусім блізка і не зводзіў з яе захопленых вачэй.

— Гэта хто ж гуляе? Га?

— З аховы хлопцы.

— Гуляюць! — пачуўся злосны голас. — Гуляць дык яны гуляюць! А вось як ахоўваюць?

— Пра гэта ўжо вы, таварышы, не клапаціцеся, — ажыўлена сказала Саша. — Там ад ЦК да Ільіча такі дзядзька для аховы пастаўлен — ох! Нікога не падпусціць. Скрозь зямлю бачыць. Ах, ты! — дадала яна пад агульны смех. — Ну, значыць, паглядзім на гарадкі — і дадому...

І зноў радасны шлох прайшоў па цэху. І зноў усе заўсміхаліся, загаварылі:

— Ну і ну!.. Папраўляецца Ільіч!.. Давай, давай далей! — з цікаўнасцю гаварылі рабочыя.

Але ў гэты момант зноў устаў усё той жа рабочы ў задніх радах.

— Таварышы! — крыкнуў ён. — Значыць, вось так... Вось так, значыць... Ёсць рэзалюцыя!.. Не перабівай! — крыкнуў ён чалавеку ў скуранцы, які жэстам спрабаваў яго спыніць. — Значыць, ёсць рэзалюцыя, каб Ільіч хутчэй папраўляўся! Таварышы дактары! Чаму так павольна? Што за прычына? Капіталісты радуюцца!.. На-кася, хрэн вам у зубы, маці вашай чорт! — крыкнуў ён па адрасу нябачных капіталістаў і пагразіў ім кулаком пад агульную радасць цэха. — І што за хвароба за такая, чорт яе вазьмі, — зноў ускрыкнуў ён, пачырванеўшы ад гневу, — што дактары ніяк з ёй не справяцца?! Папраўляйся, дарагі Ільіч! Чакаем — не дачакаемся. Значыць, так... Так, значыць... Гэта адна рэзалюцыя. А цяпер другая: заспяваем, таварышы, за здароўе Леніна «Трэці Інтэрнацыянал»!

Ён зацягнуў першы радок, усе падхапілі. Магутныя гукі «Інтэрнацыянала» ўзняліся да цёмнага, пыльнага шклянога даху цэха і паплылі сярод станкоў, заклікаючы да барацьбы і жыцця. Спявалі ўсе. Спявала Саша. А побач з ёй стаяў той самы малады хлопчына, які ўвесь час глядзеў на яе ў час яе прамовы. Спявалі да самазабыцця і гарача, нібы магутнасць гэтай песні магла ўліць новыя сілы ў грудзі Ільіча і дапамагчы яму ў жорсткай схватцы з хваробай.

...Саша разам з вядомым нам хлопцам (зваць яго Коля) ішла па дварэ завода. Чалавек у скуранцы — той самы, што кіраваў сходам, — ішоў з імі і гаварыў, звяртаючыся да Сашы:

— Ну што ж, малайчына!.. Знайшла агульную мову з пралетарыятам. Размова выйшла сумленая, партыйная. — І, павярнуўшыся да Колі, дадаў: — Гэта ты, Мікалай, добра прыдумаў, каб яна рабочым аб Леніне расказала. — Ён памаўчаў, ласкава паляпаў Колю па плячы і падміргнуў Сашы. — Ну што ж, брат, абмеркавалі мы тваё пытанне... Твая заява ў партыяйку, каб ажаніцца табе з ёй, — ён кінуў на Сашу.

— Абмеркавалі, таварыш Трафімаў?! — Коля ледзь не задыхнуўся ад хвалявання.

— Абмеркавалі, — сказаў той. — Узважылі ўсё. Актыўнасць была вялікая. Адмовілі.

— Як — адмовілі?! — у Колі ад жаху прыліп да гартані язык.

— Пачакаць трэба, — сардэчна сказаў Трафімаў. — Сусветная рэвалюцыя на носе, кожны чалавек на ўліку, а ты — жаніцца. Пойдуць пляёнкі, разложышся, паддасіся нэпаўскаму накіпу, — са шчырай нянавісцю да гэтага накіпу прагаварыў ён, — страціш, брат, баявы ўпор. Малады!

— Як жа, таварыш Трафімаў, — гаротна прамармытала Саша. — Вы ж месяц назад абяцалі.

— Не жартуй! — сказаў ён ужо больш строга. — Табе вось

ужо зусім сорамна нюні распускаць! Ты цяпер побач з Леніным, вучыся ў яго прынцыповасці. Што б Ленін сказаў, калі б усе мы ў партыі пажаніліся?! Глядзі, што ў Англіі робіцца? А ў Германіі?.. Ну, добра, бывайце! — развітваючыся, дружалюбна закончыў ён.

Зусім засмучаныя ішлі Саша і Коля да выхадных варот завода. Ля варот Коля спыніўся і замармытаў, звяртаючыся да Сашы:

— Яно, вядома, не могуць яны нам забараніць жаніцца, але, можа, усё ж, праўда, паўгода пачакаем... Праўда, глядзі, што робіцца? Га? У Германіі дэманстрацыя... У Балгарыі рэвалюцыя...

— Дэманстрацыя! — раптам злосна накінулася на яго Саша. — З ячэйкай не можа як належыць пагаварыць!.. Вось ужо сапраўды нюня! Баба! — І, рэзка павярнуўшыся, Саша пабегла да варот завода.

— Дык, значыць, вы ўчора былі ў Маскве? — чуваць голас Ільіча.

Яны з Сашай гуляюць па горкінскаму парку. Залатая восень. Цёпла. Ленін у сваім старэнькім фрэнчы, у кепцы. Не дзейнічае правая паралізаваная рука.

— Была, Уладзімір Ільіч.

— Ну і што там?

Яна мяльком глянула на яго. Яна ведала, што, як заўсёды, ён хацеў выведаць у яе навіны, хоць крупіначку навін.

— Як — што? — Саша была напаягове.

— Што новага?

— Нічога.

— Зусім нічога? — іранічна перапытаў Ільіч.

— Зусім, — адвечыла вочы Саша. — Глядзіце, грыб! — кінулася яна ўбок, стараючыся схваць збянтэжанасць.

— Няма там ніякага грыба! — сурова сказаў Ленін. — Ідзіце сюды. Актрысы з вас не выйдзе!

Некаторы час яны павольна ішлі. Саша маўчала. Ленін ско- су зірнуў на яе.

— Гмм! — сказаў ён, спрабуючы падысці да той жа тэмы здалёку. — Прыгожасць! Добрая восень!.. А на Волзе яна ўсё-такі куды лепш. Або ў Сібіры. Так, нават і на Доне... Гмм... Цікава, што там зараз робіцца?

— Дзе?

— На Волзе, у Сібіры, на Доне.

Але Саша, нягледзячы на сваю задуманасць, па-ранейшаму была насцярожана.

— Ды ўсё тое ж, Уладзімір Ільіч.

— Як — усё тое ж?

— Ніякіх навін.

— Так-такі ніякіх? — Уладзімір Ільіч пачынаў злавасць.

— Ніякіх.

— І ва ўсёй краіне — ніякіх?

— Ніякіх.

— І за граніцай?

— І за граніцай, — тужліва сказала Саша. — І нельга вам аб палітыцы думаць, Уладзімір Ільіч, — сардэчна і мякка дадала яна. — Вось паправіцеся, тады дактары дазволюць.

— Не, вы паслухайце! — раптам успыхнуў Ільіч і ўвесь пачырванеў. — Не, як вам гэта падабаецца? Доктары дазволюць! Аб палітыцы думаць! Мне?! Можа, вы наогул забароніце мне думаць? Га?

— Ды гэта ж не я, Уладзімір Ільіч... Гэта дактары.

— Ну і к чорту! Бо неразумна ж! Я паправіўся! Даўно паправіўся! Глупства нейкае! Лухта!

— Ну не трэба, Уладзімір Ільіч, — мармытала Саша, спалоханая гэтым раптоўным выбухам і тым, што хваляванне можа пашкодзіць Ільічу. — Ну, міленькі, ну не трэба... Хіба можна вам так хвалявацца?! Не дай бог, Марыя

Ільінічна даведаецца. Або яшчэ горш — Бялоў... Ну, зала- ценькі мой, ну не трэба...

— Добра, добра, — сказаў, супакойваючыся, Ільіч. — Не буду... Але ж глупства!.. — зноў крыкнуў ён. — Добра, не буду. Вунь сапраўды грыб! — закончыў ён, ужо зусім супакойшыся.

І Саша кінулася па грыб.

— Э, ды тут шмат іх, шмат! — з палёгкай гаварыла яна, збіраючы грыбы.

Ільіч між тым спыніўся на крутым беразе ракі. Вакол, на- колькі хапала вока, палалі чырвоныя, жоўтыя, аранжавыя асе- нія агні. І неба, мірна ляжаўшае над гэтымі акруглымі ўзгор- камі, было празрыстае, сіняе, ледзь халаднаватае.

Ільіч павярнуўся. Саша, зажурыўшыся, сядзела на траве каля грыбнага кошыка.

— Сашура! — паклікаў ён.

Яна ўздрыгнула і ўстрапянулася, як чалавек, раптоўна вы- ведзены з глыбокай думы. Ускочыла на ногі.

— Штосьці вы мне сёння не падабаецца, Сашэнцыя, — сказаў Ленін. — Штосьці з вамі адбылося...

— Што вы, Уладзімір Ільіч! — спалохалася Саша. — Нічога не адбылося.

Ільіч пасвідраваў яе вачыма.

— Не, вы нейкая не такая.

— Ды не, я такая... — сказала Саша.

Цяпер ужо Саша хутка і ско- су зірнула на свайго спада- рожніка і ўздыхнула разск-другі, нібы хацела штосьці спы- таць, але не адважвалася. Нарэшце адважылася.

— Уладзімір Ільіч! Як вы з Надзеяй Канстанцінаўнай пажаніліся? Га?

— Я?

Ён са здзіўленнем паглядзеў на яе. І раптам вочы пасвят- лелі, заіграў у іх мяккі, хітраваты агеньчык, які бывае ў ча- лавека, калі ўспомніцца яму штосьці вялікае, далёкае, мілае.

— Э... — сказаў ён, — гісторыя гэтая доўгая... Пазнаёміліся мы з ёй у Піцеры, на масленіцы, на Охце... На канспіратыўнай сходцы, а дзеля канспірацыі, памятаецца, былі наладжаны бліны. Ну, як бы гэта сказаць... — збянтэжана прагаварыў ён, — ну, ці бачыце, шчыра вам кажучы, я адразу закахайся... На пятым бліне, — сказаў ён адкрыта і весела. — Я тады займаўся ў рабочых гуртках за Неўскай за- ставай... А яна там настаўнічала ў вя- чэрняй школе. Так што сустракаліся даволі часта. Ну, калі ўжо ўсю праўду вам гаварыць — кожны дзень. Зака- хаўся, чаго ўжо там!.. Але, ведаеце, нека сорамна было прызнацца ў ка- ханні, — прагаварыў ён, прыжмурваючыся і ўсміхаючыся. — Ну як жа! Сур'ёзныя людзі, марксісты, Маркса і Энгельса ведаем амаль напамыць, і рап- там уздыхі, кветкі... Гмм. Наогул, сакрэт- нічалі мы з ёй, пакуль мяне не арыш- тавалі. А праз год узлялі яе. Мяне вы- слалі ў Шушанскае, а яе — пад Уфу. Вось сяджу я, Сашэнцыя, у сваім Шу- шанскім і адчуваю, што не магу без Надзюшы жыць. Разумеце!

— Разумею, Уладзімір Ільіч! Ах, як я гэта разумею! — адклікнулася Саша, прагна слухаючы Ільіча.

— Ці пішу, гуляю — а яна тут! — усхвалявана паўтарыла Саша: чуліся ёй у словах Ільіча яе ўласныя думкі і па- чуцці.

— Ну-с, узяў нарэшце ды напісаў ёй пісьмо. Кагосьці моцна лаяў, напэўна, народнікаў. А ў канцы прыпісаў: «Будзьце маёй жонкай». Пісьмо было канспіратыўнае, ішло з аказіяй, доўга, месяцаў шэсць... Чакаў, пакутаваў...

— Ах вы, бедненькі! — ускрыкнула Саша.

— Прышоў нарэшце адказ... Памя- таецца, яна таксама кагосьці моцна лаяла. Думаю, што таксама народнікаў. А ў канцы: «Жонкай — дык жонкай!..» Вось і ўсё. Вось вам раман

марксіста! — закончыў ён, як бы жартуючы з сябе. — А чаму вы пра гэта пытаеце? — раптам павярнуўся ён да яе.

— Ды проста так, — збянтэжыўшыся, адазвалася Саша.

— Э, не! — сказаў Ільіч і зірнуў на Сашу сваім вострым прыжмураным вокам. — Проста так моладзь старых не пытае... — ён задумліва пацёр здаровай далонню падбародак і зноў паглядзеў на Сашу. — Ці не хочаце ўжо і вы пажаніцца, Сашура?

— Хачу, Уладзімір Ільіч, — упаўшым голасам пралепятала яна.

— А не рана?

— Чаму рана? — сказала Саша, злосна зірнуўшы на яго. — Мне семнаццаць!.. Мы кахаем адзін другога на век. Чаго гэта рана? — яна гаварыла з сілай, гневам і страсцю. — І наогул, рана не рана, — ярасна крыкнула яна, быццам Ленін пераконваў яе ў адваротным, — неразумна або разумна, можна або нельга — мы пажэнімся, і ўсё!

Яна стаяла перад ім, сярдзітая, сціснуты кулакі, рашуча і адважна глядзячы яму ў вочы.

— Даруйце, Уладзімір Ільіч, што я так крычу, — раптам спахпіўшыся, прагаварыла яна.

— Добра, крычыце, — адказаў Ільіч. Ён задумаўся, паглядаючы на Сашу, нібы ацэньваючы сапраўдную сілу яе пачуцця. — Па-мойму, так: калі кахаеш, ды па-сапраўднаму, трэба жаніцца.

— Дык не дазваляюць жа! — прашаптала Саша.

— Трэба змагацца... А то якое ж гэта каханне?..

Яны падышлі да рэчкі і спыніліся.

— Ды гэта ж партыя не дазваляе, Уладзімір Ільіч, — у роспачы сказала Саша.

— Хто?!

— Ён у мяне партыйны. Вось і гавораць яму, што нельга! Вельмі востры момант. Што з партыяй будзе, калі ўсе перажэняцца, — горка закончыла яна.

Ленін так і ўпіў у яе вочы.

— Які дурань вам гэта сказаў? — зноў чырванеючы, крыкнуў ён.

— На заводзе. Сакратар камячэйкі.

— Не, вы падумайце! — не помнячы сябе, усклікнуў Ільіч. — Што яны імем партыі робяць?! Га?!

Ён задыхнуўся і доўга не мог перавесці дух, трымаючыся за сэрца.

— Уладзімір Ільіч! — не помнячы сябе, пачала маліцца Саша. — Мілы! Ды хіба вам можна так хвалявацца?.. І навошта я вам гэта ўсё расказала, — у роспачы мармытала яна.

— Не ныйце! — прыкрыкнуў Ільіч. — Сутнасць зараз тут не ў вас, а ў партыі! Колькі ў нас яшчэ тупіц і аслоў!

Ён хутка пайшоў наверх да дома. Саша ледзь паспявала за ім.

— Кім працуе ваш жаніх?

— Электратэхнік.

Раптам ён спыніўся, нібы неспадзеўная думка затрымала яго.

— Вось што. У пятніцу Надзея Канстанцінаўна, Марыя Ільінічна і Бялоў ад'язджаюць у Маскву. Прывядзіце да мяне вашага жаніха.

— Ды што вы, Уладзімір Ільіч! — заківала яна галавой. — Ні ў якім разе. Пабочным строга забаронена.

— Прывядзіце! Я яму параю, як гаварыць з гэтым... з сакратаром, каб вам дазволілі вяселле.

— Нельга! — сказала Саша рашуча. — Ні за што!.. — Яна баязліва зірнула на Ільіча. — Вы сапраўды параіце?

Уладзімір Ільіч кінуў галавой.

Саша завагалася.

— Ды і як ён пройдзе? Праз вароты яго не прапусцяць.

— Ну, гэта ўжо мой клопат, — сказаў Ільіч. — Бачыце, таварыш Бялоў пераконаны, што ён цудоўны канспіратар... Што ён усё бачыць і ведае... Так? Ну, а я канспіратар яшчэ спрытнейшы, — сказаў самаздаволеным Ільіч. — Я тут знайшоў адзін пралаз у шчыкетніку, аб якім не ведае ні ён, ні яго малайцы... Пойдзем, я пакажу... Ды што вы стаіце? — Саша ўсё яшчэ была ў нейкай спалоханай нерашучасці. — Ідзем! У жыцці трэба быць смелай. А калі кахаеш — удвая смялей... За мной!

Пераклад з рускай мовы.

Ленін! Колькі светлага пачуцця выклікае гэтае бясконцае дарагое імя! У беларускім фальклоры Ленін, камунізм, партыя ўспрымаюцца як адзіныя паняцці.

Шмат цудоўных легенд, казак, прыказак і прымавак, песень, прыпевак складзена народамі. Песня — жыццёвая спадарожніца чалавека ў працы і адпачынку. Паэтычна і прайдзіва апяваюцца ў беларускіх песнях рысы дарагога Ільіча.

Ленінскае сонца

Я — дзяўчына маладая,
Камсамолкай мяне зваць,
Мне дарогі ўсе адкрыты
Вольна жыць і працаваць.

Паны ў школу не пускалі,
Нам вучыцца не давалі,
Толькі той ім быў харошы,
Хто даваў ім многа грошай.

Нам у вочы гаварылі. —
Дзеці вы жабрацкія.
Толькі панскія вучыліся
І дзеці кулацкія.

Грошы нам цяпер не трэба
Плаціць за навукі.
Улада Савецкая дала
Права бедным у рукі.

Стала весела нам жыць,
Рады мы бясконца,
Жыццё наша асвятліла
Ленінскае сонца.

Запісана ад дзяўчат вёскі
Карацкава Пастаўскага раёна.

І народ лікуе

Зацвілі пралескі
Пры дарозе ў полі,
Салаўі запелі
Голасна ў лясу,
У калгасе ў садзе
Срэбныя таполі
Восень сустракаюць
Золата-красу.
На калгасным полі
Зелянеюць руні,
Дорыць нам рэкордны
Ураджай зямлі.
Хлеба поўны клеці,
Сена поўны пуні.
Нам і весяліцца,
Нам і пагуляць.
Мы жывем і цешымся:
Раны ўсе залечаны,
Нам не ведаць болей
Смутку і тугі,
Шлях праклала партыя,
Леніным намечаны,
І вядуць да камунізма
Радзімы шляхі.
Па зямлі вялікай
Ад края да края,
Апавіты край наш
У жыццё-красу.
І народ лікуе,
Радасна спявае.
Людзі ў песнях славяць
Партыю сваю.

Запісана ў Віцебскай вобласці.

Частушкі

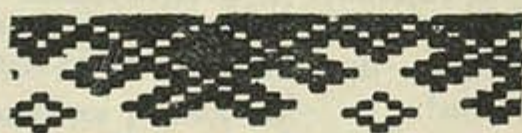
Сонца ярка узыходзіць,
Асвятляючы бары;
Нас на штурмы капітала
Ленін веў у Акцябры.

Асвятляе сонца поле
Яркімі праменьнямі.
Вечным сонцам над зямлёю
Ззяе вобраз Леніна.

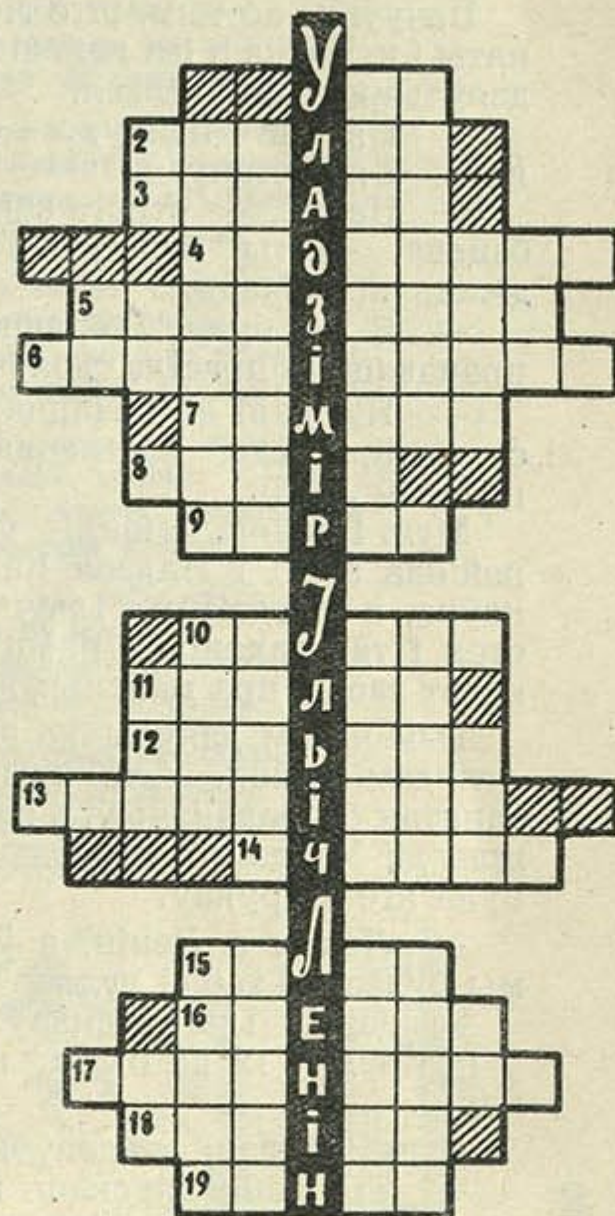
Хата чыста і багата,
Сцены ў ёй пабелены,
Не забудзем мы ніколі
Друга-бацьку Леніна.

Беларусь мая старонка,
Край мой вольны, дарагі,
Ты ідзеш наперад гонка,
Нясеш Леніна сцягі.

Сонца ўсходзіць камунізма,
Сонца ўсходзіць яснае,
Слава партыі любімай
За жыццё калгаснае.

Успомніце дзевятнаццаць геаграфічных назваў (гарадоў, сёл, рэк, на якіх яны размешчаны, краін), звязаных з жыццём і дзейнасцю У. І. Леніна, і ўпішыце іх у свабодныя клеткі па гарызантальных, каб захавацца ўпісаныя ў цэнтральную вертыкальную калонку літары, якія складаюць імя, імя па бацьку і прозвішча вялікага правадыра працоўных усіх краін і народаў.

С. МІРЭР

Марская фратылія

Мал. Н. Лебедзевай

Калі Уладзімір Ільіч з Надзеяй Канстанцінаўнай былі ў эміграцыі і жылі ў Швейцарыі, у горадзе Жэневе, да іх аднойчы зайшлі іх рускія сябры — муж з жонкай і пяцігадовай дачкой.

— Уладзімір Ільіч, пойдзем у горы, — прапанаваў бацька дзяўчынкі.

— З задавальненнем бы, — адазваўся Ленін, — ды вельмі шмат у мяне на сёння работы. Не магу! Мне прыдзецца працаваць увесь дзень і, магчыма, усю ноч.

Уладзіміру Ільічу часта даводзілася так працаваць.

— Вельмі шкада, што не можаце пайсці. А мы думалі, што вы паднімецеся з намі ў горы і па дарозе раскажаце што-небудзь цікавае.

Пачуўшы аб тым, што Ленін заняты і не можа з імі пайсці ў горы, дзяўчынка засмуцілася.

— І я не пайду, — сказала яна. — І я застануся.

— Не, не, — строга запярэчыў бацька, — ты будзеш перашкаджаць працаваць.

— Я не буду перашкаджаць працаваць, — прасіла дзяўчынка.

— Ну, калі ёй хочацца пабыць са мной, няхай застаецца, — прапанаваў Ленін.

Муж і жонка пайшлі ў горы, пайшла з імі і Надзея Канстанцінаўна, а Уладзімір Ільіч сеў за стол і так захапіўся работай, што нават забыў пра маленькую госцю.

Тым часам дзяўчынка занялася аглядам пакоя. Але хутка гэты занятак ёй надакучыў, і яна падышла да Уладзіміра Ільіча і пацягнула яго за рукаў:

— Ленін, а Ленін, а ў што ж мы будзем з табой гуляць?

Уладзімір Ільіч адклаў работу: у кватэры ў іх не было ніводнай цацкі.

Чым жа заняць дзяўчынку?

— Ты любіш пускаць караблі?

— Люблю. Толькі я ніколі іх

не пускала. І не бачыла, як іх пускаюць.

— А я цябе навучу. Мы зараз зробім мора, пабудуем караблі. Згодна? Пойдзем са мной на кухню.

Праз некалькі мінут Ленін і дзяўчынка вярнуліся ў пакой. У руках Уладзіміра Ільіча быў вялікі таз з вадой.

— Вось і наша мора! — сказаў Ленін і паставіў таз на табурэт.

— А дзе ж караблі? — засмучана спытала дзяўчынка. — Я хачу іх пускаць.

— Хто хоча пускаць караблі, павінен быць вельмі дужы. Мы спачатку з'ядзім арэхі. Садзіся за стол.

Уладзімір Ільіч паставіў на стол вазу з грэцкімі арэхамі і асцярожна шчыпцамі стараўся падзяліць кожны арэх папалам.

— Вось і разгружай караблі, — сказаў Уладзімір Ільіч і сеў працаваць.

А калі дзяўчынка з'ела ўсе арэхі, яна зноў зацерабіла Уладзіміра Ільіча:

— Ленін, а Ленін, чаго ж ты не ідзеш караблі пускаць?

— Што? — узняў галаву Уладзімір Ільіч. — Ах, караблі... Зараз, зараз...

— Ну, вось глядзі, Ленін, мора ты зрабіў, а караблі не зрабіў.

— Як — не зрабіў? Яны ўжо даўно цябе чакаюць.

— А дзе ж яны?

— Вось бачыш, колькі іх, — сказаў Уладзімір Ільіч і ўзяў у рукі шкарлупінкі.

Дзяўчынка здзівілася: хіба такія караблі бываюць?

Уладзімір Ільіч кінуў шкарлупінкі ў вадку.

Караблікі паплылі па моры.

Дзяўчынка захапілася гульнёй і не заўважыла, як Ленін зноў сеў за стол. Але раптам яна заўважыла яго знікненне:

— Ленін, а Ленін, ну куды ж

ты падзеўся? Мне адной сумна! Ідзі сюды!

— Я папрацую крыху, а ты пагуляй...

— Я пагуляла ўжо. Цяпер ты пагуляй, а я папрацую крыху.

Ленін паслухмяна ўстаў з-за стала.

Ён падышоў да таза з вадой і пачаў пускаць караблікі-шкарлупінкі. А дзяўчынка сядзела за сталом і сканцэнтравана выводзіла алоўкам на аркушы паперы свае дзіцячыя каракулі.

— Ленін, я табе ўжо ўсё напісала, — сказала дзяўчынка і паклала аркуш з каракулямі на рукапіс Уладзіміра Ільіча. — А цяпер я папрацавала ўжо і не хачу больш працаваць. Давай зноў гуляць у караблікі!

І невядома, колькі б яны гулялі і працавалі, калі б не пачуўся раптам званок. Гэта вярнуліся з прагулкі Надзея Канстанцінаўна і бацькі дзяўчынкі. Дождж, які пачаўся, прымусіў іх спусціцца з гор.

— А мы караблікі пускаем! І працавалі разам! — радасна паведаміла дзяўчынка.

Паглядзелі бацькі на аркуш з каракулямі, на таз з вадой і моўчкі пераглынуліся.

А Надзея Канстанцінаўна і гаворыць:

— Валодзя! Дарэмна мы не ўзялі яе з сабой. Яна, напэўна, перашкаджала табе працаваць.

— Вось бачыце, Уладзімір Ільіч, — засмуцілася маці дзяўчынкі, — усякую справу можна пачаць і кончыць, а з дзецьмі ніколі няма адпачынку! Добра, што дождж вярнуў нас з паўдарогі, а то б вы так і плавалі ў гэтым моры.

— Не турбуйцеся, — хітравата ўсміхнуўся Уладзімір Ільіч. — Я вельмі добра адпачыў у гэтым марскім плаванні. Цяпер і работа пойдзе поўным ходам.

Пераклад з рускай мовы.

Пятрусь БРОЎКА

Малюнкi Ю. Архіпава

Пятрусь Броўка, знаходзячыся ў ЗША ў складзе беларускай дэлегацыі на XIV сесіі Генеральнай Асамблеі ААН, у Нью-Йорку, напісаў цыкл вершаў «Далёка ад дому». Друкуем некалькі вершаў з гэтага цыкла.

«Свабодны свет»

Крычыць магнат,
Банкір крычыць,
Крычыць іх падуладны,
Што ў іх свабодна, вольна жыць,
Што рай у іх сапраўдны.

Крычыць
Падкуплены пазт
У херстаўскай газеце,
Што ў іх ва ўсіх свабодны свет,
Што лепшы ён у свеце.

Я знаю:
крыкунам такім,
Чаго ні хочуць, досыць,
Ім свет свабодны,

а як тым,
Што сеюць, жнуць і косяць!
Я згодзен,

крыкунам такім —
Тут рай, і бездакорны,
Ім свет свабодны,
а як тым,
Што сталі куюць ля горнаў!

Бярозавы гай

К. В. КІСЯЛЁВУ

Іду між кедраў і платанаў,
На іхні рост дзіўлюся я,
І раптам, побліз акіяна,
Бярозак белая сям'я.

Стаяць няўпэўнена, худымі,
Як бы не звыклі да зямлі,
Як бы з палёў маёй радзімы
Сюды пагасцяваць прыйшлі.

Хаджу расчулены па гаю,
Шкада мне тоненькіх бяроз,
І разам з імі паглядаю
Туды, дзе я калісьці ўзрос.

Музыкант

Гамоніць стрыт, як вадаспад,
Трывожыць зрок неон.
На тратуары музыкант.
Гучыць акардэон.

Чаго не ўбачыш тут, чаго!
І смех, і бляск, і тлум...
Чаму ж мелодыя яго
На сэрца гоніць сум?

Я музыкантаву як след
Пазнаў тады бяду,
Як зазваніў у кубку цэнт,
Шпурнуты на хаду.

Кірунак ёсць куды каму,
Хаваюцца ў дамах,
Усім ёсць месца, а яму,
Відаць, на жаль, няма.

Ён тут сядзіць, як быццам госьць,
Чаму — вядома ўсім.
Яму пад клёнам ложак ёсць
У парку гарадскім.

Музыкі беднага матыў
Мацней кранаў штораз,
Ён, можа быць, на Эльбе быў,
Пра мірны марыў час.

І хтосьці там, паміж баёў,
Жывіў надзеяй той,
Што з часам вернецца дамоў
І лёс спаткае свой.

Ён марыў: надыдуць гады,
Жыць будзе — проста цуд.
О, як хацелася тады
Мець свой спакойны кут.

Не думаў ён шмат год назад,
Чакаючы зары,
Што з ім сыграюць злосны жарт
Яго гаспадары.

Сапраўднаму амерыканцу

Такія думы мне прыйшлі,
І я перакананы,
Што змалку ты сваёй зямлі,
Як верны сын, адданы.

Я добра ведаю — не раз
Цябе насілі мары
І ў Аклахому, і ў Тэхас,
І к срэбру Ніагары.

Яшчэ з дзяцінства пазнаваў
Машын ты хітрых мову,
Уолт Уітмэн гадаваў
Цябе гарачым словам.

У тваім сэрцы, нібы звон,
Гучыць Лінкольна слава.
Перад табой Джэферсон —
Як прыклад добрай справы.

І Эдысон, славу ты скрозь,
Святлом душы іскрыцца.

Шмат у цябе герояў ёсць
І ёсць чым ганарыцца.

Табе не дзіўна гонар мець —
Здабыткаў маеш многа:
Машыны — любя паглядзець,
Цудоўныя дарогі.

Умееш добра сеяць, жаць,
І будаваць удаля,
І можна смела так сказаць:
Ты — майстар дасканалы!

Што зробіш — любя на пагляд,
А ты зрабіў багата,
Ты любіш песню, любіш жарт,
І скачаш ты заўзятая.

Жывеш сваёю галавой,
Свае дарогі значыш.
Ну што ж, у працы у тваёй
Жадаю шчыра — ўдачы.

Ты багацейшым хочаш быць,
Мацнейшым год ад году,
Ты любіш ціха, добра жыць —
З разлікам і выгадай.

Каб дома дочкі і сыны
Раслі ў сям'і шчаслівай,
Табе не хочацца вайны,
Пагібелі жажлівай.

Я веру: ты не ухваляў
Учынках ліхадзеяў,
Не ты салдатаў пасылаў
З разбоям у Карэю.

Ты не жадаеш раскідаць
З бацыламі заразу,
І ты не хочаш будаваць
Падпальшчыцкія базы.

Не хочаш ты зямлі чужой —
Карэйскай і тайваньскай,
Табе хапае і сваёй
Зямлі, амерыканскай.

Шукай сяброў паміж людзей,
Глядзі ласкавым вокам.
Куды жывецца веселей,
Калі сябры навокал.

Гуляй ў бейзбол і кегельбан,
Спявай, калі пецца,—
Ніхто да вас за акіяна
Са зброяй не памкнецца.

А як захочаш сам калі,
І сілай пазабаўся —
Бяры разгон ты ад Зямлі
Да Месяца, да Марса.

Усё, што хочаш сам, рабі,
Цябе мы не сурочым.
Што хочаш еж, што хочаш пі,
Скачы, як толькі хочаш.

І да цябе, заўсёды знай,
Няма ніякай злосці.
Ты лепей, знаеш, прыезджай
Да нас часцей у госьці.

Пакажам мы табе калгас
І нашу будову,
Ты ўпадабаш многа ў нас,
Павер майму ты слову.

І знікнуць брахуны тады,
Куды ім будзе дзецца!
Няхай жа дружба назаўжды
Яднае нашы сэрцы!

Д. ЧАЙКА

Надзейкай дарогай

ЦЯГНІК падыходзіў да Мінска. Ззаду засталіся заснежаныя калгасныя палі, бярозавыя гаі, лясныя зараснікі... Але раптам у Надзеі хутка-хутка забілася сэрца. За акном замільгалі драўляныя домікі, якія танулі ў садах, пакрытых белым пышным снегам. Паказаліся каменныя будынкі. Уздоўж прамых вуліц — акуратныя агарожы, слупы з павуцінай электраперадач...

А вось і родны пасёлак аўтазаводцаў. Ледзь Надзея Якубовіч пераступіла парог кватэры, як зараз жа застукалі знадворныя дзверы. У пакой вяселым гуртам уварваліся суседкі, сяброўкі па рабоце. Шчыльным колам яны абступілі Надзею.

— Са звяртаннем, з узнагародай цябе, Надзя!

— Дзякуй, дарагія.

— А як Масква? — чуецца нечы голас. — Прыгожая?

— Вельмі прыгожая.

У пакой усё ідуць і ідуць. З работы вярнуўся муж Іосіф і за руку прывёў пяцігадовага Шурыка з дзіцячага сада. Хлопчык падбег да маці.

— Цяпер ты, мама, герой? — спытаў ён, дакранаючыся пальчыкам да залатой зорачкі.

Надзея Паўлаўна гладзіць сына па голёцы.

— Ты мой герой, — ціха гаворыць Надзея Паўлаўна і аддае сыну маскоўскія падарункі — цукеркі, завадныя цацкі.

Доўга ў той вечар не спалі ў сям'і Якубовічаў. А калі госці пайшлі, Надзея Паўлаўна падышла да акна, прыўзняла фіранку і адкрыла фортку. Разам са свежым паветрам у пакой хлынулі цяжкія ўздыхі тысячатонных кавальскіх молату.

Любіць Надзея Паўлаўна свой завод,

свой цэх, сваю брыгаду. Яна гадзінамі можа гаварыць аб шпанёўшчыцах Кацярыне Лапуцька, Соф'і Паіменка, Еве Лабоўкінай, аб іншых сваіх сяброўках па працы. Цудоўныя работніцы! Брыгада першай не толькі ў цэху коўкага чыгуну, але і на аўтазаводзе пачала змагацца за званне брыгады камуністычнай працы. А пра сябе яна раскажыць не любіць.

...Нарадзілася і расла Надзея на Палессі — у краі незлічоных багаццяў і казачнай прыгожасці. Бацькі яе ўсім сэрцам любілі зямлю, працу землеўрабы. Сваю любоў да працы яны перадалі дзецям. Надзея ўжо ў 5 класе марыла стаць аграномам, апрацоўваць палі, вырошчваць збожжа. Але... нечакана грывнула вайна. Набліжэнне фронту прымусіла капаткевіцкіх калгаснікаў, як і жыхароў усіх навакольных вёсак, пайсці ў ляс, у партызанскія атрады.

А калі савецкія войскі выгналі нямецка-фашысцкіх захопнікаў з Беларусі, сяляне вярнуліся ў родныя вёскі. Былі тут сіраты, удовы, інваліды. Многіх зусім недалічыліся капаткевіцкія хлеба-робы. Пайшоў на фронт дабіваць фашысцкага зверу і брат Надзеі — Адам. Тады бацька паклікаў да сябе дачку, сказаў ёй:

— Шмат народу пайшло на фронт, усюды патрэбны людзі. Трэба, дачка, брацца за справу. І калгасу, і фронту трэба працай дапамагаць.

Так скончылася дзяцінства Надзеі. Хто ведае, як далей склалася б яе жыццё. Магчыма, з Надзеі і сапраўды выйшаў бы аграном або ветэрынарны ўрач, пра што яна марыла з дзяцінства. Але вось у адзін з майскіх дзён 1946 года да Капаткевіч дакаціўся голас мінскіх камсамольцаў, якія заклікалі моладзь на будаўніцтва індустрыяльных гігантаў — трактарнага і аўтамабільнага заводаў. Словы закліку запалілі сэрца дзяўчыны.

На камсамольскі сход прыйшла старшыня сельсавета Ефрасіння Кузьміч.

— Хто жадае ехаць? — спытала яна. Надзея першай узяла руку. Устала з месца і Галя Арыновіч.

— Пішыце мяне, цёця Фрося.

— І мяне, і мяне запісвайце, — наперабой закрывалі Ольга Бярыла, Валя Пігулеўская і Надзея Аляксейчык.

— Мама, ты цяпер герой? — пытае Шурык у Надзеі Паўлаўны.

І вось па пыльнай дарозе, з рэчавымі мяшкамі за плячыма ідуць капаткевіцкія дзяўчаты на станцыю. На наступны дзень яны ўжо былі ў Мінску. На вакзале іх сустрэлі камсамольцы завода і павезлі ў Чырвонае ўрочышча, на будоўлю.

Будаўнічыя работы толькі пачыналі разгортвацца. Але прыняць удзел у іх дзяўчатам так і не ўдалося. З вялікай групай іх накіравалі на Урал вучыцца майстэрству. Заводу патрабаваліся кваліфікаваныя рабочыя.

Будучых аўтамабілебудаўнікоў на уральскім заводзе сустрэлі добра. Іх вадзілі па цэхах, паказвалі складаныя металаапрацоўчыя станкі. Беларускія дзяўчаты з цікавасцю глядзелі, як працавалі слесары, токары, і ўсё думалі: кім быць? Якую выбраць спецыяльнасць?

Доўга думала Надзея, перш чым адказаць на гэтае пытанне.

— Пойдзем туды працаваць, адкуль пачынаецца машына, — паклікаўшы да сябе Надзею Аляксейчык і Олю Бярыла, прапанавала Якубовіч.

На здымках унізе злева направа: Старшыня калгаса «За Радзіму» Гомельскага раёна дэпутат Вярхоўнага Савета БССР Палагея Нікандраўна Кавалёва.

Свінарка саўгаса імя Дзяржынскага Напільскага раёна Ганна Гаўрылаўна Нікульская.

Брыгадзір трактарнай брыгады сельгасарцелі «Савецкая Беларусь» Горацкага раёна Ганна Данілаўна Каліва.

Старшыня калгаса «1 Мая» Жалудоцкага раёна Ганна Піліпаўна Назарава.

Свінарка саўгаса «Крынікі» Лёзненскага раёна Марыя Якаўлеўна Ігнатава.

ГЕРОІ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ

— А што ж, нядрэнна придумала Надзея, — згадзіліся дзяўчаты.

Прысутныя пры гэтай размове рабочыя-уральцы толькі галовамі паківалі.

— Працаваць у чыгуналіцейным цэху нялёгка, дзяўчаты, — не вытрымаўшы, умяшаўся стары кадравік. — Але пачэсна. Навучыцеся фармаваць, потым і сталь варыць будзеце.

Дзяўчаты прыступілі да справы. Працавалі яны старанна, вучыліся настойліва. Праўда, Надзеі не пашанцавала. Росту яна была невялікага, а фармовачныя станкі былі разлічаны на рослых мужчын. Але дзяўчына не разгубілася — яна падставіла пад ногі звычайную драўляную скрыню і такім чынам выйшла са «складанага становішча». А праз год Надзея разам з сяброўкамі вярнулася на родны завод ужо кваліфікаванай шпанейшчыцай.

Заўважым пры гэтым, што там, на Урале, Надзея навучалася фармоўцы на складаных станках. Цяжкая праца фармайшыка-шпанейшыка была максімальна механізавана. Тут жа, на пачатку будаўніцтва завода, большасць працаёмкіх працэсаў даводзілася выконваць уручную. За змену яна горы зямлі пераварочвала. Стомленая вярталася ў інтэрнат. А там і памыцца добра не было дзе. Так праходзілі дні, тыдні. Некаторыя пачалі ўсур'ёз пагаворваць аб тым, як бы вярнуцца дадому, у калгас.

— Там зямля, прастор, — задумліва заўважыла адна з дзяўчат.

— А паветра чыстае-чыстае, як крынічная вада, — зараз жа падтрымала яе другая.

Надзея здзіўлена паглядзела ў іх бок і наўмысна грубавата сказала:

— Чаго гэта вы языком мелеце? Аб якой зямлі гутарка ідзе? А ў нас хіба не тая ж зямля?

Зямля толькі тады дае сілу чалавеку, прыносіць шчасце яму, калі з розумам абыходзіцца з ёй. Вось рассыпаюцца ў нас шпані, а чаму гэта атрымліваецца, вы не падумалі? Вось вам і зямля!

Размова гэтая не прайшла бяследна. Ніхто з дзяўчат больш і не думаў кідаць

работу і ўсе члены брыгады моцна задумаліся над тым, як палепшыць тэхналогію вырабу шпаней, скараціць брак.

І вось у адзін з дзён дзяўчаты заўважылі, што ў Надзеі зусім спыніўся брак, з дня на дзень пачала расці выпрацоўка. Зацікавіўся яе работай і майстар Дубракоў. Глядзіць ён на спрытныя рукі дзяўчыны і вачам сваім не верыць, што можна так хутка вырабляць шпані дэталей складанейшай канфігурацыі і зусім пазбягаць браку.

— У чым сакрэт, Надзея? — спытаў ён.

— Ніякага сакрэта тут няма, — адказала шпанейшчыца. — Дадаю ў фармовачную зямлю патроху аліфы і дэкстрыну...

— Вось яно што?! — здзіўся вопытны майстар. — А мне і ў галаву гэта не прыйшло. Вось ужо сапраўды — век жыві, век вучыся.

З таго часу мінула чатырнаццаць год. Разросся і тэхнічна ўзброіўся завод. На шпанейным участку, дзе зараз працуе брыгада Надзеі, бясконцым ланцюгом рухаюцца падвесныя канвееры, грукочуць пяскаструменныя машыны, аўтаматы. І ўсе гэтыя складаныя механізмы цяпер падуладныя гэтай невысокай, смуглатварай жанчыне. У дасканаласці пазнаўшы таямніцы сваёй прафесіі, Надзея Паўлаўна з'яўляецца бадай адзінай на аўтазаводзе, брыгадзе якой даручаюцца самыя складаныя і адказныя заданні.

Вось зусім нядаўна быў такі выпадак. У ліцейны цэх паступіў тэрміновы заказ — вырабіць партыю шпаней кранштэйнаў. Першая змена Віктара Бокава не справілася з заданнем. Уся яе прадукцыя пайшла ў брак. Даведаўшыся пра гэта, члены брыгады Якубовіч адмовіліся брацца за гэтую ж справу.

— Навошта дарэмна працаваць, калі

справа не ладзіцца, — заявіла шпанейшчыца Ева Лабоўкіна.

Якубовіч падышла да жанчын.

— Шпані кранштэйнаў павінны атрымацца, — сказала яна. І пачала працаваць. Гледзячы на брыгадзіра, дружна ўзяліся за работу і астатнія жанчыны.

Хутка прыгатавалі земляныя шпані. Падалі расплаўлены метал і залілі яго ў формы. Шпані ўстаялі пад напорам хлынуўшай на іх вогненнай масы металу. К канцу змены заданне было не толькі выканана, але і перавыканана.

Змахваючы хусткай кроплі поту з твару, Надзея Паўлаўна нібы і забыла аб стомленасці. Ззяючым поглядам акінула яна сваіх сябровак;

— Вось бачыце, і справа наладзілася.

— Ды з такім брыгадзірам горы можна варочаць, — пад усеагульнае ўхваленне адказала Ева Лабоўкіна.

І калі слухаеш гэтыя скупыя, але поўныя пяшчоты словы, калі прыглядаешся да работы Якубовіч, міжволі пераконваешся ў тым, што чалавек, які мае справу з металам, не можа не быць з моцным характарам і са смелым гартным сэрцам.

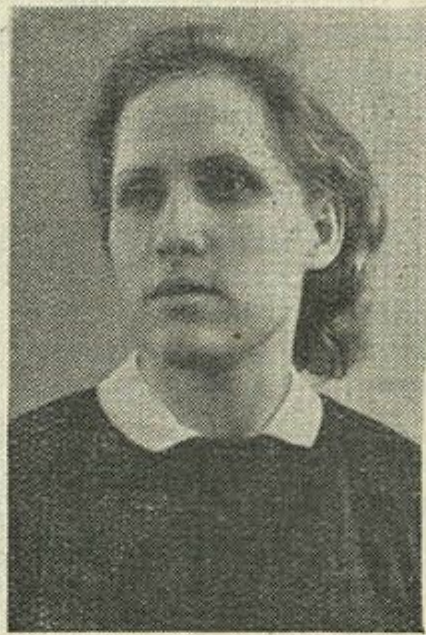
...Цэх коўкага чыгуну. Пасля змены сабраліся рабочыя. Мітынг адкрыў сакратар партарганізацыі цэха Н. Л. Ждановіч. Ён паведаміў, што Савецкі ўрад высока ацаніў самаадданую працу многіх жанчын аўтазавода. А брыгадзіру шпанейнага аддзялення Надзеі Паўлаўне Якубовіч прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

На трыбуне Надзея Паўлаўна.

— Мяне прасілі раскажаць аб сваім жыцці, — пачала яна сваю ўсхваляваную прамову. — А што пра яго можна сказаць? Яно ў мяне, як і ў многіх маіх аднагодкаў, простае, самае звычайнае. Да таго ж, маё жыццё ў вас, таварышы, на вачах.

ГЕРОІ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ПРАЦЫ

Прадзільшчыца Гродзенскага тонкасуконнага камбіната Марыя Аляксандраўна Чэкель.
Электразваршчыца завода «Гомсельмаш» Раіса Якаўлеўна Казлова.

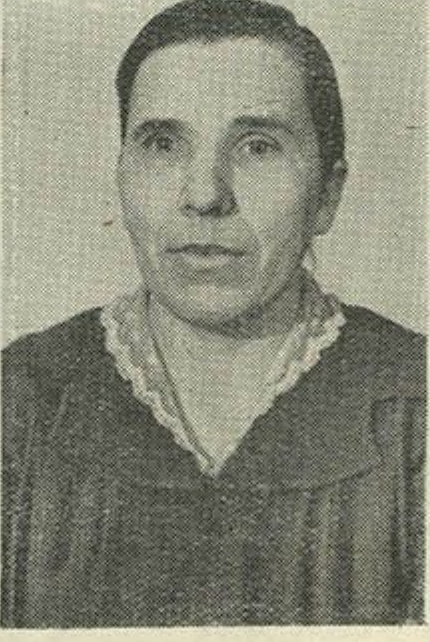
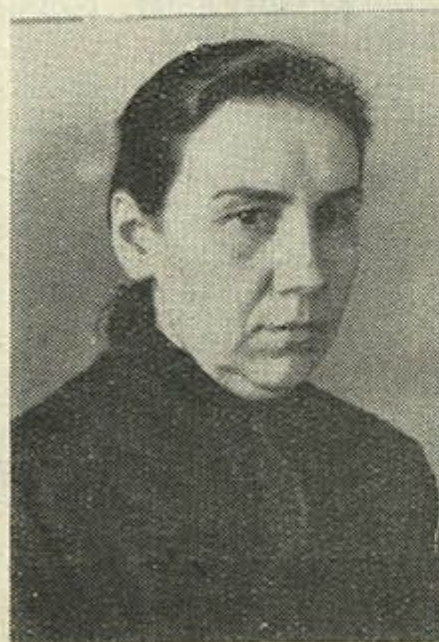
На здымках унізе злева направа: Наладчыца гальванічнага участка трактарнага цэха Мінскага трактарнага завода Рэза Кандрацьеўна Прусава.

Электразваршчыца Гомельскага вагоннага дэпо Алена Данілаўна Панькова.

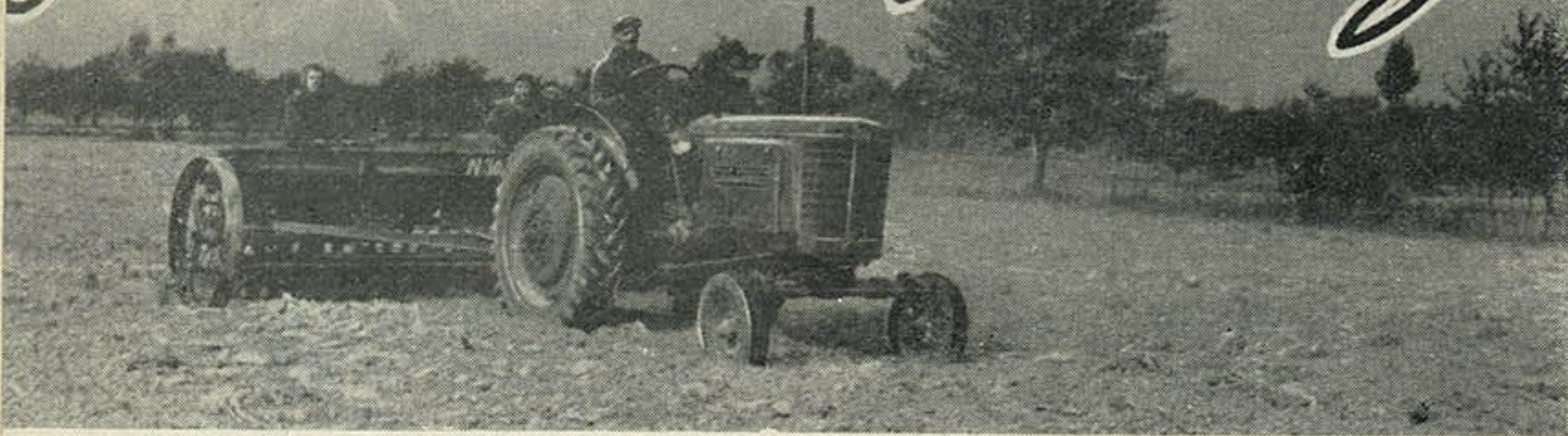
Знатная кукурузаводка, звенная калгаса «Кастрычнік» Камянецкага раёна Брэсцкай вобласці Ганна Андрэяўна Беявец.

Начальнік 4-га пашывачнага цэха віцескай швейнай фабрыкі «Сцяг індустрыялізацыі» Марыя Ільінічна Мацэнка.

Прадзільшчыца Магілёўскага завода штучнага валакна імя Куйбышава Ева Селівестраўна Белавусава.

Па ленінскаму шляху

Пятнаццаць год камуністка Анастасія Мікалаеўна Мартынкава працуе ў калгасе клапаўшчыцай.

...«Старое месца» — так і зараз называюць жыхары Рыжкавіч невялікі пасёлак, што раскінуўся ўздоўж правага берага сівога Дняпра.

Калісьці, яшчэ да рэвалюцыі тут ляпіліся адна да другой нізкія паўразбураныя старыя куранкі-хаткі. Зямлі — кот наплакаў. Шчасліўцам называлі чалавека з дзесяцінным надзелам. На два-тры

У калгасе выходзіць друкаваная газета-шматтыражка «Ленінец». На здымку: сакратар партыйнай арганізацыі калгаса Міхаіл Ягоравіч Аўдзееў і сепаратаршчыца Зінаіда Бутраменка рыхтуюць матэрыял для газеты.

двары быў адзін конь. Крыху багацейшыя трымалі коз.

І яшчэ адна старая назва прыліпла да жыхароў дарэвалюцыйнага пасёлка. Хоць зрэдку, але іх клічуць «расольнікі». Гісторыя гэтага слова такая. Каб як-небудзь звязаць канцы з канцамі, самую лепшую зямлю сяляне займалі пад агарод. Вырошчвалі ў асноўным агуркі і капусту. Усю прадукцыю збывалі за капейкі на базары ў Шклове, Магілёве, Оршы, Віцебску. Сабе ж заставаўся толькі расол з-пад агуркоў...

...Прагрымелі залпы легендарнай «Аўроры». Абвясцілі пачатак новага свету. Па ленінскаму дэкрэту Савецкай улады зямлю атрымалі тыя, хто яе апрацоўваў.

Хоць з вялікімі цяжкасцямі, але разгіналі сагнутыя вякамі спіны. Працавалі ад цямна да цямна. Ні механізацыі, ні тэхнікі. Сявёнька, серп, каса, цёп для абмалоту збажыны... Не так лёгка выходзіць з галечы і нястачы без дружнай сям'і, у адзіночку.

— Так далёка не заедзем, — усё часцей заходзіла гутарка паміж земляробамі. — Трэба ў адну сям'ю злівацца, па-новаму будаваць жыццё.

Раіліся доўга, з гарачымі спрэчкамі. І толькі ў 1928 годзе сяляне вёскі Рыжкавічы аб'ядналіся ў калгас і назвалі яго імем вялікага правадыра працоўных усяго свету, стваральніка Савецкай дзяржавы — Уладзіміра Ільіча Леніна. У адну сям'ю аб'ядналіся таксама сяляне навакольных вёсак Данькавічы, Загор'е, Шнараўка...

Прайдзіцесья зараз па вёсках калгаса. Дабротныя дамы з упрыгожанымі мастацкай разьбой акеніцамі. Дахі на дамах шыферныя, гонтавыя, бляшаныя. А колькі зеляніны, фруктовых садоў на прысядзібных участках і ўздоўж шырокіх вуліц Рыжкавіч, Данькавіч, Загор'я! На сто гектараў раскінуўся арцельны плодowy сад.

Вырас і дабрабыт калгаснікаў.

Зазірніце ў хаты, і вы не знойдзеце ні адной сям'і, дзе не было б швейнай машыны, веласіпеда ці матацыкла. Ва ўсіх дамах ярка свеціць лямпачка Ільіча, гаворыць радыё. Больш ста членаў арцелі набылі радыёпрыёмнікі.

Ёсць у калгасе ўласная бібліятэка на 2000 кніг. Бібліятэкар Ірына Барысевич часта збірае заяўкі сваіх чытачоў, а потым набывае літаратуру ў магазіне або прывозіць з раённай бібліятэкі.

У васьмі вёсках калгаса ёсць брыгадныя клубы. Тут рэгулярна адзін-два разы ў тыдзень дэманструюцца кінафільмы, часта выступае калектыў мастацкай самадзейнасці.

Калгасныя паштальёны Паліна Катлярэнка, Ніла Котава, Марыя Зайчанка штодзённа дастаўляюць хлебаробам і жывёлаводам звыш 500 экзэмпляраў газет і часопісаў. Чацвёрты год праўленне калгаса і партыйная арганізацыя выдаюць шматтыражку «Ленінец». Сваю газету калгаснікі чытаюць з вялікай ахвотай.

У ліпені мінулага года ленінцы прынялі ў сваю дружную сям'ю тры брыгады суседняй арцелі імя Куйбышава — адной з самых адстаючых у раёне. Зараз ва ўзбуйненым калгасе амаль чатыры тысячы гектараў сельскагаспадарчых угоддзяў. На палях, фермах працуюць 850 калгаснікаў, у тым ліку 502 жанчыны.

А як старанна выконваюць любое заданне, любую работу калгасніцы!

У мінулым годзе даяркі Тацяна Якаўлеўна Дзям'янава, Ольга Андрэеўна Крупень, Марыя Уладзіміраўна Арашкова, Ганна Яфрэмаўна Новікава, Ольга Пятроўна Грышанава і многія іншыя надалі ад кожнай каровы больш чым па 2500 кілаграмаў малака.

Па 20 парасят ад асноўнай свінаматкі атрымалі летась свінаркі Кацярына Усцінаўна Лапцогова і Марыя Ягораўна Лазарэнка. Свінарка Ніна Арашкова адкарміла больш 400 свіней агульнай жывой вагой 360 цэнтнераў. 47 цялят выгадавала ў мінулым годзе перадавая цялятніца Зінаіда Ерафееўна Працько.

Імёны перадавых жывёлаводаў занесены на раённую Дошку гонару. Праўленне арцелі ўручыла ім каштоўныя падарункі.

Лепшыя з лепшых — даяркі Ольга Пятроўна Грышанава і Ганна Яфрэмаўна Новікава і свінарка Ніна Прохараўна Арашкова ўзнагароджаны ардэнамі «Знак Пашаны». За высокія паказчыкі ў працы даярка Галіна Маркаўна

Стаськова ўзнагароджана медалем «За працоўную адзнаку».

А хіба мала зрабіла для развіцця арцельнай гаспадаркі кладаўшчыца камуністка Анастасія Мікалаеўна Мартынкава! Пільным вартавым грамадскага добра зарэкамендавала сябе бухгалтар арцелі Соф'я Піліпаўна Сцяпанчанка.

З душой працуюць ва ўсіх галінах арцельнай вытворчасці камсамолкі і моладзь. З атэстатам сталасці прыйшлі на свінагадоўчую ферму камсамолкі Тамара Чарняўская і Наташа Ежыкава, даяркай стала Ліда Нікалашчанка. Адна з перадавых даярак камсамолка Соня Раманоўская заканчвае сёлета дзесяты клас вячэрняй школы.

Нездарма за поспехі ў развіцці жывёлагадоўлі ў 1958 годзе камсамольская арганізацыя калгаса ўзнагароджана Граматай ЦК ВЛКСМ.

Упэўненым крокам ідуць па ленинскаму шляху пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі члены сельскагаспадарчай арцелі імя Леніна. З кожным годам аблягчаецца праца калгаснікаў, расце ўраджайнасць сельскагаспадарчых культур і прадуктыўнасць статка. Зараз у калгасе 7 трактараў, 4 збожжавыя і 2 сіласаўборачныя камбайны, 3 ільноцерабілкі, 9 грузавых аўтамашын і адна легкая — «Пабед».

Летась брыгада Яўгена Пужніна поўнаасцю механізавала вырошчванне кукурузы на плошчы 80 гектараў і сабрала з кожнага гектара па 460 цэнтнераў зялёнай масы з пачаткамі. Кошт цэнтнера

кукурузнага сіласу ў калгасе зніжан да 1 рубля 50 капеек.

У гонар снежаньскага Пленума ЦК КПСС калгас летась датэрмінова выканаў гадавыя планы продажу дзяржаве ўсіх відаў сельскагаспадарчай прадукцыі і прадаў звыш плана 116 тон малака і 37 цэнтнераў мяса. На сто гектараў сельгасугоддзяў вытворана 154,7 цэнтнера малака, 48 цэнтнераў мяса, у тым ліку 32 цэнтнеры свініны на 100 га ворнай зямлі.

Члены сельгасарцелі далі слова сабраць сёлета з кожнага гектара пасеваў па 10,7 ц збожжавых, 4,5 ц валакна і ільнасемя, 140 ц бульбы, 600 ц кукурузы (зялёнай масы). Жывёлаводы змагаюцца за надой ад кожнай каровы па 2800 кг малака. На 100 га

На ўроку геаграфіі ў Рыжанаўскай школе. Праводзіць заняткі настаўніца Яўгенія Якаўлеўна Яфіменка.

Фота П. Нікіціна.

Бібліятэкар камсамолка Ірына Барысавіч (у сярэдзіне) выдае кнігі даяркам Лідзіі Нікалашчанка (злева) і Ірыне Валетавай.

сельгасугоддзяў рашылі вытворыць 202 ц малака, 68,3 ц мяса, у тым ліку 44,4 ц свініны на сто га ворыва, выгадаваць і прадаць дзяржаве 7000 галоў птушкі.

Слова сваё мы цвёрда трымаем. Ужо выканан паўгадавы план продажу мяса.

Г. Д. РЫЖАНКОВА,
аграном калгаса імя Леніна
Шклоўскага раёна.

Даярка Соф'я Раманоўская ўзяла на гэты год абавязацельства надаць ад кожнай замацаванай за ёй каровы па 2800 кг малака. Разам з тым яна паспяхова вучыцца ў 10 класе вячэрняй школы.

На першым здымку злева: Соф'я Раманоўская рыхтуецца да заняткаў. На другім здымку: звенячая Ніна Уткіна, брыгадзір Прохар Нікітавіч Арашкоў, Ганна Рыжанкова і звенячая Зінаіда Іванаўна Мартынкава ў час аграваучобы. Вядзе заняткі Ганна Дзянісаўна Рыжанкова.

А вось яны — лепшыя людзі калгаса (апошні здымак, злева направа): загадчык фермы Сямён Іванавіч Дзям'янаў, свінарка Кацярына Усцінаўна Лапцюгова, даярка Зінаіда Іванаўна Еўдакімава, свінарка Марыя Ягораўна Лазарэнка, даярка Раіса Андрэеўна Сімачкова і даярка Тацяна Якаўлеўна Дзям'янава.

Твар Яніны Вікенцьеўны заўсёды свеціцца добрай усмешкай. — Ежце, ежце, падрастайце хутчэй, — гаворыць яна сваім гадаванцам.

Працоўная доблесць

СЯРОД узнагароджаных перадавых жанчын рэспублікі ёсць прозвішча Яніны Бандак, якая ўдасцена высокай узнагароды — ордэна Леніна.

...З таго дня, як Яніна Вікенцьеўна Бандак купіла тэлевізар, шматлюдна стала па вечарах у яе доме. Асабліва радасць у суседскіх дзяцей. Шустрая дзетвара ўжо наперад ведае, якая праграма будзе сёння... І яшчэ задоўга да пачатку перадачы дзверы дома то адчыняюцца, то зачыняюцца, прапускаючы гасцей.

...Гасне святло ў пакоі, ярка ўспыхвае экран тэлевізара. І перад глядачамі адчыняецца акно ў шырокі свет...

Вось у такія мінуцы Яніна Вікенцьеўна, адарваўшы позірк ад экрана, лагодна глядзіць на ўнукаў, якія, нібы заварожаныя, сядзяць побач. І мімаволі яна ўспамінае свае дзіцячыя гады: маленькую хатку з нізкай столлю і закопчанымі сценамі, цяжкую сялянскую працу...

Ішлі гады. Ламалася старое жыццё. Дваццацігадовай дзяўчынай Яніна Бандак уступіла ў толькі што арганізаваны калгас. Шмат вады сплыло з таго часу, многа прыйшлося перанесці цяжкасцей. І цяпер, перагортваючы ў памяці старонкі прайшоўшых год, Яніна Вікенцьеўна часта задае сабе пытанне: пры якім ін-

шым ладзе простая жанчына-сялянка змагла б дабіцца таго, чаго дабілася яна?

Яніна Вікенцьеўна мае рацыю. Аб яе працоўных справах ведае ўся рэспубліка. Калі б сабраць разам усіх цялят, якіх яна выгадавала за 30 год работы, атрымаўся б статак у некалькі тысяч галоў.

Гэтая пяцідзясяцігадовая, яшчэ па-маладому моцная жанчына не ведае стомы. Паглядзелі б вы, як летам, запрогшы параконку, яна адпраўляецца ў поле касіць траву цялятам. Як тут не ўспомніш словы Н. А. Някрасава аб рускай жанчыне:

...Я видывал, как она
косит:

Что взмах — то готова
копна!

Асаблівых поспехаў у рабоце Яніна Вікенцьеўна дабілася ў апошнія гады. У 1958 годзе яна выгадавала 150 цялят, а летась 170, з сярэднясутачнай прыважкай на цяля — 730 грамаў. Гэта амаль чатыры гадавыя планы! Яе прозвішча сярод лепшых жыўёлаводаў рэспублікі назваў у сваім справаздачным дакладзе на XXIV з'ездзе КП Беларусі першы сакратар ЦК КПБ К. Т. Мазураў.

Летась Яніна Вікенцьеўна за сваю старанную працу атрымала звыш 6 тысяч рублёў, 200 пудоў збожжа, 500 пудоў бульбы, тры тоны грубых кармоў, а ў якасці дадатковай аплаты некалькі цялят.

Заможнае жыццё прыйшло ў дом самаадданай працаўніцы. За апошні час яна набыла многа каштоўных рэчаў: тэлевізар, швейную машыну і інш. У канцы мінулага года Яніна Вікенцьеўна пабывала на паўднёвым беразе Крыма, дзе адпачывала ў санаторыі па пецёўцы, купленай калгасам.

...Неяк у адзін са студзенскіх дзён гэтага года Яніна Вікенцьеўна пачула па радыё расказ аб рабоце знатнай цялятніцы краіны двойчы Героя Сацыялістычнай Працы Ксеніі Купрыянаўны Петуховай.

Адразу ж нарадзілася думка: а што калі завязаць з ёй перапіску, выклікаць на спаборніцтва? Яна падзялілася гэтай думкай са старшынёй калгаса Іванам Кліменцевічам Майсяевічам. Той адобрыў яе.

Праз некалькі дзён у далёкі разанскі калгас «Справа Кастрычніка», дзе жыве і працуе К. К. Петухова, пайшло пісьмо. У ім Яніна Вікенцьеўна расказала аб сваім жыцці і рабоце, падзялілася ўласным вопытам гадавання цялят.

«...Паважаная Ксенія Купрыянаўна, — пісала яна, — нядаўна на раённым сходзе перадавікоў сельскай гаспадаркі я дала слова выгадаваць сёлета 200 цялят з сярэднясутачнай прыважкай 800 грамаў на галаву. Гэта будзе маім укладам у барацьбу нашага калгаса за датэрміновае выкананне сямігадовага плана. Давайце з вамі спаборнічаць!

Чакаю адказу. З гарачым калгасным прывітаннем Яніна Бандак».

А праз некаторы час у калгас імя Сталіна на імя Яніны Вікенцьеўны Бандак прыйшло пісьмо ад Ксеніі Купрыянаўны Петуховай.

«Выклік беларускай сяброўкі прымаю», — пісала яна.

...Мы ідзем з цялятніцай уздоўж клетак з маладняком. Усюды чысціня і парадак. Жывёла стаіць на сухой, свежай саламянай падсцілцы.

Яніна Вікенцьеўна спыняецца каля адной з клетак. Цяляты высоўваюць галовы.

— Адразу пазнаюць, — вась такіх у мяне ўжо 130 галоў тут. Больш палавіны абавязальства. — І крыху падумаўшы, дадае: — Трэба абавязкова выдужыць, не праіграць спаборніцтва.

Як сказала Яніна Вікенцьеўна, так і будзе. Яна ніколі не кідае слоў на вецер.

Калгас імя Сталіна,
Дзяржынскі раён.

М. ЗАМСКІ

ПАЗАЛЕТАСЬ адна з ма-
іх меншых сяцёр выхо-
дзіла замуж за добрага
хлопца, стараннага маладога
калгасніка, вадзіцеля аўта-
машыны. Ён культурны хло-
пец, працавіты. Вяселле
спраўлялі ўсім калгасам.
І вось тут бы толькі рада-
вацца. Адна з нашых даярак,
жадаючы выказаць гэтыя
лепшыя пачуцці, так заяві-
ла:

— Вяселле ў нас гэта аса-
бліва ганаровае. Сірату ж за-
муж выдаём. А спрадвеку
вядзецца ў нашых людзей,
што выдаваць сірату за-
муж — асабліва ганаровая
справа.

І тут абураліся многія
прысутныя, асабліва Георгій
Майсеевіч Саўчанка — стар-
шыня нашага сельсавета.

— Якая ж яна сірата, —
сказаў ён, — гэта дачка
калгаса, наша дачка.

Георгій Майсеевіч Саўчан-
ка меў права сказаць такія
словы, бо гэта праўда.

...Ёсць у суседнім калгасе
«Рассвет» праслаўленая на
ўсю краіну маладая свінар-
ка Герой Сацыялістычнай
Працы Хрысціна Міхнёва.
Яна мая добрая сяброў-
ка. З маленства Хрысці-
на засталася без бацькоў.
І калгас у цэлым, і кожны
рассветавец паасобку, і сам
старшыня калгаса Кірыла
Пракопавіч Арлоўскі клапа-
ціліся аб тым, каб маленькая
дзяўчынка не адчувала сябе
сіратой, каб яна мела не
толькі суценку і абутак,
смачную ежу і падручнікі,
але каб адчувала і бацькоў-
скія парады і ласку маці. І
вось дзяўчынка пад апекай
усяго калгаса закончыла
школу, пайшла працаваць на
ферму, стала атрымліваць ад
кожнай свінаматкі больш
чым на 20 парасят у год, і
нарэшце праславілася на
ўсю краіну.

Ці можна гаварыць аб гор-
кай сіроцкай долі маёй ся-
броўкі з калгаса «Рассвет»?
Не.

І не было такой горкай до-
лі ні ў маёй сястры, ні ў мя-
не самой. Вось чаму Георгій
Майсеевіч Саўчанка меў ра-
цыю абурэння на вяселлі,
калі ўспомнілі горкае слова
«сірата».

Выдатны чалавек Георгій
Майсеевіч. Ён у 1918 го-
дзе быў першым арганіза-
тарам камбеда ў нашай вёс-
цы Добасна. Затым ён уз-
началіў атрад нашых адна-
вяскоўцаў і паехаў з імі зма-
гацца супраць Калчака ў
праслаўленай 27-й дывізіі.
Георгій Майсеевіч, які зараз
узначальвае наш Дабаснян-
скі сельскі Савет, адзін са
старэйшых вясковых савец-

кіх работнікаў у рэспубліцы.
І вось гэты стары савецкі
работнік з вельмі чутым сэр-
цам адыграў выключную ро-
лю і ў маім лёсе.

Расказаць аб крыніцах
сваіх дасягненняў — гэта зна-
чыць перш за ўсё расказаць
аб сваім лёсе, аб перажытым,
аб чалавечай дабраце і вялі-
кім чутым сэрцы чалавека.

Няцяжка сабе ўявіць нашу
вёску і гора калгаснікаў у
першыя пасляваенныя гады.
Амаль усё спалена фашыс-
тамі, зусім разбурана кал-
гасная гаспадарка. Не толь-
кі кароў, але і пеўняў, якія б
зранку ўзнімалі людзей на
працу, і тых не засталася.
Ёсць толькі зямлянкі, і ў іх
холодна і сыра. А многія
калгасніцы засталіся без апо-
ры, толькі захоўваюць тыя
атрыманыя з ваенкамата да-
ведкі смутку аб загінуўшых
па-геройску мужках, сынах і
братах на франтах Айчыннай
вайны.

І вось у той горкі час, хут-
ка пасля заканчэння Айчын-
най вайны памёрлі мае баць-
кі, знішчаныя і захварэўшыя
яшчэ ў гады вайны. Спачат-
ку пахавалі мы бацьку, а
праз месяц і маці. Я сама з
1930 года, вось і выходзіць,
што тады была яшчэ дзяў-
чынкай-падлеткам. Але лічы-
лася старэйшай, бо застало-
ся яшчэ пяць братоў і
сяцёр, адзін другога мен-
шыя.

Куды падзецца? Ні гаспа-
даркі, ні хаты, толькі зям-
лянка ў чыстым полі.

Былі такія, што раілі накі-
раваць нас у дзіцячы дом.
Але пасля вайны і так дзі-
цячыя дамы былі перапоўне-
ны, сірат многа. Прышоў да
мяне Георгій Майсеевіч,
прышлі другія паважаныя
людзі вёскі, раіліся, а за-
тым усе разам рашылі:

— Грамадой, усім калгасам
будзем клапаціцца аб сіра-
тах Сідарэнкаў.

Меншыя вучыліся, я пайш-
ла працаваць у калгас. Пры-
значылі ўчотчыцай у брыга-
дзе. У разбураным калгасе
паклапаціліся аб тым, каб ад-
ной з першых была адбуда-
вана хата для сірат Сідарэн-
каў.

І мы кожны дзень адчувалі
клопаты калгаснікаў аб на-

шым лёсе, аб тым, каб было
нам цёпла і сытна, каб мае
меншыя браты і сёстры ву-
чыліся.

У 1950 годзе ў калгасе па-
чалі ўдзяляць выключную
ўвагу развіццю жывёлагадоў-
лі, палічылі гэта важнейшай
задачай. Жанчыны неахвот-
на ішлі працаваць на ферму,
непарадкі там былі. Вось я і
рашыла пайсці, каб з гэтымі
непарадкамі змагацца. Пасля
вераснёўскага Пленума ЦК
КПСС мы выбралі старшы-
нёй калгаса ініцыятыўнага і
гаспадарлівага чалавека тав.
Шпілеўскага. Адрозны справы
ў калгасе пайшлі ўгору.

Зараз наш калгас «Каму-
ніст» адзін з лепшых не
толькі ў Кіраўскім раёне,
але і наогул на Магілёўшчы-
не. Вось нядаўна ў абкоме
партыі падвялі вынікі спа-
борніцтва калгасаў вобласці
па развіццю жывёлагадоўлі
і ў апублікаванай пастанове
асобна адзначаны добрыя
справы на нашай ферме.

Калі 7 гадоў таму назад у
нас атрымлівалі ад каровы ў
год па 800 кілаграмаў мала-
ка, а надоі ў 1200 кілагра-
маў, — дакладней гаворачы,
мае першыя паказчыкі лічы-
ліся ледзь не рэкордам, дык
зараз у нас надоі ў 2000 кі-
лаграмаў лічацца недастат-
ковымі. Мы пачалі атрымлі-
ваць з году ў год больш чым
па 200 цэнтнераў малака на
кожныя 100 гектараў сель-
гасугоддзяў.

У 1957 годзе за высокія
надоі малака я была ўзнага-
роджана ордэнам Леніна.

Новы год ужо два разы
прынёс мне вялікую ра-
дасць. У пачатку студзеня
я была ўзнагароджана Гана-
ровай граматай Вярхоўнага
Савета БССР як ударнік ка-
муністычнай працы, а праз
некалькі тыдняў была зноў
ўзнагароджана Ганаровай
граматай Вярхоўнага Савета
ў ліку перадавікоў сельскай
гаспадаркі рэспублікі.

Нялёгкі быў леташні год з
травамі, і ўсё ж мне ўдалося
надаць ад кожнай каровы па
3711 кілаграмаў малака.

Цяжкім ён быў і для мяне.
Двойчы я хварэла. Прый-
шлося адравацца ад працы.
Дарэчы, жыў я за 4 кіла-

метры ад фермы. Калі ўлі-
чыць, што па некалькі разоў
даводзіцца хадзіць туды,
гэта не блізка. Вось чаму я
зараз рашыла будаваць но-
вую хату паблізу ад фермы.
Хутка будзе наваселле.

Быў і такі выпадак. Ад-
на карова з маёй групы за-
хварэла на шаленства. Накі-
нулася на мяне, патаптала.
Людзі выратавалі. Старшы-
ня тады раіў:

— Мо', Марыйка, некаль-
кі месяцаў пасля гэтага ня-
шчаснага выпадку адпачнеш?

А як тут адпачываць, калі
вельмі захапляюся працай
разанцаў, імкнуся следаваць
іх прыкладу. І хоць цяжка
было яшчэ хадзіць, усё ж
зноў пачала працаваць. Я ж
павяла барацьбу за тое, каб
у 1960 годзе атрымаць ад
кожнай каровы па 4400 кі-
лаграмаў малака. А час такі
багаты на добрыя весткі аб
справах жывёлаводаў краі-
ны! Не, не ляжыцца ў такі
момант.

Што яшчэ можна раска-
заць? Ёсць у нас у раёне ад-
стаючы калгас «Герой». Там
нядаўна яшчэ надойва-
лі па 600 — 700 кілаграмаў
малака ад каровы. Наш кал-
гас узяў шэфства над гэтай
слабай гаспадаркай. І я ўста-
навіла цесную сувязь з даяр-
камі пакуль адстаючага кал-
гаса, наведваю іх, даю пара-
ды. І мабыць, самай вялікай
радасцю для мяне будзе той
блізкі час, калі ў калгасе
«Герой» надоі дасягнуць так-
сама 2000 кілаграмаў ад ка-
ровы. Я ўяўляю сабе гэтую
сваю радасць, падобнай да
той, якой радаваўся наш
старшыня сельсавета тав.
Саўчанка, які прымаў, як я
ўжо расказвала, самы гарачы
ўдзел у маім лёсе, каб ён не
быў сіроцкім, і які зараз, як
бацька, вельмі ганарыцца
кожным маім поспехам.

Вялікі ўдзел прымаю я і ў
грамадскім жыцці. З'яўляю-
ся дэпутатам сельскага Са-
вета, агітатарам. Я член парт-
тыі. На раённай партыйнай
канферэнцыі выбрана чле-
нам пленума райкома парт-
тыі. Усё гэта дэталі з жыцця,
а жыццё вялікае, прыгожае
і шчаслівае.

М. С. СІДАРЭНКА,
даярка калгаса «Камуніст»
Кіраўскага раёна.

ВЯСЁЛАЯ ГАСПАДАРКА

ВАМ не даводзілася бываць на птушкафабрыцы? Уявіце сабе вялікі светлы пакой, які напоўнен птушыным гоманам. Уздоўж пакой працягнуліся рады металічных клетак. Яны стаяць адна на другой, утвараючы пяць ярусаў. У клетках белыя халаткі.

Шматгалосае кудатанне адразу аглушыла мяне, як толькі я ўвайшла ў цэх. Дзверы адчыніла дзяўчына з мілай, добрай усмешкай.

— Вясёлая ў мяне гаспадарка, — сказала яна, нібы просячы прабачэння за сваіх шумлівых падапечных.

Калі я пазнаёмілася з ёй, мне адразу ўспомніліся людзі з неспакойнымі душамі, якіх усё датычыць, усё краінае і хвалюе.

Завуць яе Вандай. Не так даўно пачалася яе працоўная біяграфія. Пяць год назад скончыўшы сярэдняю школу, яна, як і тысячы яе аднагодкаў, задумалася над тым, што рабіць? Можна было пайсці вучыцца, так раілі сяброўкі, але дзяўчына вырашыла інакш. Справа ў тым, што маці і бацька працавалі ў птушкасаўгасе імя Крупскай. Ванда таксама прыйшла сюды.

Тады яшчэ не было прыгожых металічных клетак з пайлкімі, з кармушкамі, з ледзь пакатай падлогай, па якой знесенае яйка само выкочваецца з клеткі ў жолабы. Не было многага, што ёсць цяпер. Тады і назва была іншая — птушкасаўгас, а зараз — фабрыка са шматлікімі цэхамі і падсобнымі гаспадаркамі.

Ванда з дзяцінства прывычалася працаваць, не баялася ніякай работы. Час ішоў. Дзяўчына палюбіла гэты пакой, палюбіла птушыны гоман, ад якога заўсёды весела на сэрцы...

Праз год прыйшлі першыя поспехі. Маладая птушніца Ванда Варанецкая сабрала за год па 198 яек ад кожнай нясушкі! Гэта была рэкордная лічба. Добрая пагалоска хутка разнеслася па фабрыцы. Ванду ў ліку лепшых паслалі на сельскагаспадарчую выстаўку ў Маскву.

Шмат новага ўбачыла яна там. Ёй спадабалася прыгажуня-Масква, велічэсць выстаўкі дасягненняў савецкага народа. Пабывала ў птушыным царстве. Вось калі праявілася яе неспакойная душа! Яна дапытвалася ў заатэхнікаў, чым лепш карміць курэй зімой, летам, каб павысіць яйканоскасць, сустрэлася там са знатнымі птушніцамі і даведлася, як яны праводзяць выбракоўку нясушак.

Ванда ўсё заўважала, запамінала, а як вярнулася на фабрыку, перагледзела сваіх нясушак. Выбракавала адразу больш сотні. Нават брыгадзір здзівілася:

— Нешта многа ты мяняеш мало-дак.

— Хачу больш яек сабраць, — адказала ёй Ванда, — а ад гэтых карысці не будзе.

У мінулым годзе Ванда ездзіла на экскурсію ў Падмаскоўе на ўзорную

птушкафабрыку і адтуль прывезла шмат цікавага.

— Гляджу, — расказвае яна, — там такія ж куры, такія ж цэхі і абсталяванне, як у нас, але чамусьці яны збіраюць больш яек. Спытала ў заатэхніка, чым кормяць курэй. Выявілася, што ў іх лепшыя рацыёны складзены. Яны таксама даюць курам мешанку, куды ўваходзіць сілас, камбікорм, але дадаюць туды мяса і мясны булён.

Праўда, мяса для курыцы — першы ласунак. Маленькае куранятка толькі-толькі на ногі стане, а як убачыць муху — цягнецца за ёй.

Прыехала я дадому і адразу ж да заатэхніка:

— Давайце карміць курэй па маскоўскіх рацыёнах. Згадзіліся са мной. Пачалі дадаваць у мешанку мяса, мясны булён. Бачу — праз некалькі дзён павесялелі мае нясушкі. Грабеньчыкі, завушнічкі, нібы макі, зацвілі.

Урокі, атрыманыя Вандай у Падмаскоўі і на сельгасвыстаўцы, прынеслі ёй вялікую карысць. Яна навучылася хутка распазнаваць хваробу курэй. Ніхто, бадай, з птушніц не параўнаецца з ёю ва ўменні выбракоўваць нясушак. Таму ўсе куры ў Ванды Варанецкай добра нясуцца. Таму ў мінулым годзе яна сабрала па 211 яек ад кожнай нясушкі.

За дасягненне высокіх паказчыкаў Ванда Варанецкая ў дзень 50-годдзя Міжнароднага жаночага дня ўзнагароджана ордэнам Леніна.

— Я невыказна рада, — гаворыць яна, — і ўдзячна ўраду, што так высока аданілі маю працу. Узнагарода шмат да чаго абавязвае, я пастараюся яе апраўдаць.

У рабочым халаце і светлай ка-

За дзень Ванда шмат разоў напаўняе вядро яйкамі — яна здае па дзве тысячы штук штодзённа.

сынцы яна здаецца зусім дзяўчынкай-падлеткам і зусім як дзяўчынка часта сароміцца. На маё пытанне адказвае пытаннем.

— З чаго пачынала? — перапытвае яна. Крыху памаўчаўшы, гаворыць: — Я як быццам зараз чую матулін голас, чую яе павучанне: «Узялася ты, Ванда, за клапатлівую справу: курыца догляд любіць. Не шкадуй сваіх рук, не шкадуй працы». Вось з гэтага я і пачынала, так і працую...

Размову спыніў стук у дзверы: прывезлі корм. Ванда папрасіла прабачэння і пачала раздаваць зерне. Я гляджу, як птушніца, лёгка рухаючыся ўздоўж рады на перасоўнай лэвіцы, засыпае зерне ў верхнія кармушкі і ў гэты ж час паспявае сабраць свежыя, толькі што знесеныя яйкі.

Працуе яна на дзіва хутка і прыгожа: ніводнага лішняга руху. Не прайшло і паўгадзіны, як усе птушкі атрымалі корм. Адразу ж пераўтварыўся птушнік. Па ўсіх ярусах нібы запалалі чырвоныя агеньчыкі: гэта куры высунулі свае галоўкі праз пруты клеткі да кармушак. І вось ужо грабеньчыкі курэй зліліся ў адну суцэльную пунсовую стужку.

— Прыгожа, праўда? — спытала Ванда, пад'язджаючы ў той бок, дзе я стаяла.

Яна шчыра любавалася імі, закаханая ў сваю справу.

Лёгка працуецца Вандзе. Яна быццам ведае кожную нясушку, а іх амаль пяць тысяч! Усіх даглядае адна. Зусім нядаўна на фабрыцы кожная птушніца даглядала па тры тысячы курэй. У Ванды заўсёды заставаўся вольны час. У такія минуты яна не ведала куды дзецца: з дзяцінства прывычалася да працы і не цярпела гультайства.

— Калі ў мяне будзе больш курэй — не будзе гэтых пустых мінут, — думала яна.

Якраз у гэтыя дні праходзіў снежаньскі Пленум ЦК КПСС, партыя паставіла новыя задачы перад народам. У газетах і па радыё штодня паведамлялі аб новых, высокіх абавязальствах працоўных вёсак і гарадоў. «Чаму мне не ўзяць павышанае абавязальства?» — думала Ванда. Параіўшыся з заатэхнікам, брыгадзірам, папрасіла павялічыць яе гаспадарку амаль на дзве тысячы нясушак.

На Мінскай птушкафабрыцы імя Крупскай наладжан сапраўдны птушыны канвеер: куры нясуцца круглы год. Нават зімой штодзённа горад атрымлівае адсюль 35 тысяч яек і 1200—1300 кілаграмаў дыятычнага мяса. А ў летні час — да 50 тысяч яек і дзве тоны птушынага мяса ў суткі. За работай шматлікай гаспадаркі сочаць спрактыкаваныя птушкаводы і сярод іх Ванда.

Цяпер ужо да яе ездзяць за вопытам птушніцы калгасаў і саўгасаў, цяпер ужо яна вучыць іх, як павышаць яйканоскасць курэй.

— Малайчына Ванда, — гавораць пра яе. На фабрыцы яе называюць сапраўдным майстрам вясёлага курынага царства.

М. ТАМАРЫНА

Як Юру вырвалі з рук сектантаў

ХЛОПЧЫК штосьці весела ляпечка, цягнецца рукамі, выразна выгаварваючы: «Тата», «Дзядзя»... Гледзячы на яго, міжволі забываеш, што з гэтым дзіцем нядаўна адбылася страшэнная трагедыя. І вінаваты ва ўсім сектанты-пяцідзсятнікі.

Гэтая гісторыя пачалася, калі Мікалаю Клімаву прапанавалі паехаць часова на работу ў Народную Венгрыю. Дома засталася з дзіцем яго жонка Раіса. Спачатку ўсё ішло добра, але затым у пісьмах Мікалай пачаў улоўліваць штосьці незразумелае: вельмі часта Раіса ўспамінала бога. Калі ж даведаўся, што сын цяжка захварэў, — вырашыў паехаць на радзіму.

Не чакаў Мікалай пасля паўтара год разлукі такой халоднай сустрэчы ад жонкі. Хутка ўсё высветлілася. Пакуль ён працаваў, марачы аб сустрэчы з сям'ёй, жонку аблыталі сваякі-сектанты. Яна не здолела ўратавацца ад павучыных сетак цемрашалаў-пяцідзсятнікаў, якія ўмела выкарысталі час адзіноцтва і гора маладой маці — захварэў сын. Паступова яна ўцягнулася ў бруднае балота сектанцтва, кінула работу, адраклася ад навакольнага

свету, не звяртала ўвагі на сына. Толькі маленні ды чытанні «святых» кніг цікавілі цяпер Раісу Клімаву. А дзіцяці рабілася ўсё горш. Пятрабавалася тэрміновае ўмяшанне кваліфікаваных урачоў, а сектанты «суцяшалі» маці: «Усё ад бога, відаць, бог так хоча, каб дзіця хварэла»... Не падаспеў бы бацька, і невядома, чым бы скончылася ўсё гэта для трохгадовага Юры Клімава.

Калі Мікалай пераканаўся, што ніякія ўгаворы не дзейнічаюць на жонку, ён вымушан быў пайсці на крайнюю меру: праз народны суд дабіўся пазбаўлення Раісы мацярынскіх правоў і неадкладна змясціў Юру ў Лепельскі дзіцячы касцэватуберкулёзны санаторый. Тут чужыя, але добрыя людзі акружылі малога ласкай і клопатамі, пачалі лячыць яго навейшымі метадамі медыцынскай навукі. Толькі гэта дапамагло Юру хутка паправіцца. Ён пачынае ўжо хадзіць, добра есць, вясёлы і жыццярэдны. А маці, сектантка-фанатычка, адурманеная сваёй недарэчнай верай, па-ранейшаму абыякавая да сына.

Цемрашалаў-пяцідзсятнікі дабіліся, каб іх ахвяра — ма-

Лечачы ўрач Сабіна Францаўна Дабрыцкая замяніла Юру родную маму. З дапамогай медсестры Ніны Іванаўны Кажэўнікавай Юра пачынае патрошку вучыцца хадзіць.

ладая маці пакінула без увагі самае святае, што ёсць у чалавека, — роднае дзіця. Як ні спрабаваў уздзейнічаць на яе пачуцці муж — усё было дарэмна. Сектантка засталася глухая да ўсіх. Нарэшце Клімаў вымушан быў скаса-

ваць шлюб са сваёй былой жонкай.

Так сектанты зрабілі сваю чарговую гнісную справу — яны разбурылі маладую сям'ю і ледзь не загубілі жыццё дзіцяці.

Тэкст і фота С. Капельні.

Ці ж гэта любоў да бліжняга?

У апошнія дні мне ўсё больш падабаецца раніца. Іменна раніца. Калі выходжу я на вуліцу, у вочы кідаюцца перамены, якія паспела зрабіць ноч. Ідзе вясна. Я спяшаюся на работу. Збоку падскоквае мая маленькая Іра. Яна ўжо недзе паспела падняць і асядлаць пруюік... Чаму ёй падабаюцца пруюікі? Чаму мне так радасна бачыць сваю дачку і ўсё, што навокал на маёй роднай беларускай зямлі? Я не паспяваю адказаць сабе на безліч пытанняў, якія ўзнікаюць самі сабой. Нам насустрач ідуць, спяшаюцца мужчыны, жанчыны, дзеці, яны адцягваюць маю ўвагу жартамі і вясёлымі размовамі. І вось ужо мы з Ірай разыходзімся ў розныя бакі. Яна — у яслі, я — у рачны порт. Так пачынаецца наш рабочы дзень.

Ці можа вось у такую веснавую раніцу раптам трывожна і балюча сціснуцца сэрца? У мяне ўсё яшчэ можа, калі зрэдку, незнарок мне сустрэнецца чалавек, па аднаму абліччу якога я беспамылкова вызначаю: гэта «брат» або гэта «сястра». Тады ў маёй памяці паўстаюць самыя змрочныя малюнкі. Я быццам чую голас былых «братоў» на секце: «Вярніся да нас, Саня». Чамусьці адразу хочацца вярнуцца, але не да іх, а да дачкі. Але бяру сябе ў рукі, я ведаю, што дачцэ цяпер ніхто і нішто не перашкодзіць, а мне самой да мінулага няма зварту, ні за што, ніколі. Ведаць жа пра іх не лішне тым, хто яшчэ не ў сілах парваць свае сувязі з прапаведнікамі «слова божага», са «святым духам». У гэтым пераконвае мяне і фільм «Праўда аб сектантах-пяцідзсятніках», які я нядаўна бачыла, і пакуль што не зусім разбегшаяся паства Палхоўскага, і мае адносіны

з роднымі мне па крыві, але ўжо чужымі братамі, адзін з якіх жыве за сцяной майго маленькага пакоя, а другі на адной з вуліц Пінска.

Мне хочацца на прыкладзе свайго, як мне здаецца, няўдалага жыцця паказаць людзям, наколькі далёкія ад праўды саладкамоўныя прамовы гэтых прарокаў і трасуноў, што яны робяць самі, як дзейнічаюць у жыцці, як абыходзяцца са сваімі роднымі і блізкімі, не кажучы ўжо аб адносінах да пабочных людзей.

Доўга давялося мне быць сярод пяцідзсятнікаў. Магчыма, каму-небудзь здасца дзіўным, але я не памятаю, калі я ўпершыню трапіла на гэтыя малітоўныя сходы. Памятаю толькі сябе на руках у маці сярод гэтага раздзіраючага душу стогну тых «братоў» і «сясцёр», на якіх спускалася «благадаць» «святога духа». Колькі мне было год? Два, тры, пяць? Усе мае родныя: бацька, маці, чацвёрта братоў і я маліліся за сваю хуткую смерць на гэтай грэшнай зямлі.

Маіх бацькоў можна было зразумець. Яны былі жабракі, забітыя, цёмныя. Нават назву нашай вёскі — Бяслібічы — нельга было вымаўляць без горычы. Што добрага было ў жыцці ў маіх аднасяльчан? Магчыма адну ўцеху і знаходзілі яны ў надзеі на радасці замгільнага жыцця. Часта мяняліся прасвітары, кожны з якіх назначаў свой тэрмін канца свету. «Браты» і «сёстры» збіраліся на маленні не толькі ў сябе. Накіроўваліся ў Таргошыцы, Купяцічы, Ляхавічы. Бывалі нават пад Кобрынам! Мы хадзілі літаральна за дзесяткі кіламетраў толькі для таго, каб пачуць «слова божае» з вуснаў

чарговага прасвітара або таго, на каго выпала «божая благадаць». Чакаючы канца свету, трэба было любіць усіх і ўсё — так вучылі духоўныя настаўнікі секантаў-пяцідзсятнікаў. Любіць сяброў, любіць ворагаў, любіць родных і няродных. У што ператварылася для мяне гэтая любоў?

Я ўжо многае разумела, калі пасля вызвалення нашага краю — спачатку ад польскіх паноў, а потым ад нямецкіх захопнікаў — прыйшло новае жыццё. Духоўныя настаўнікі і, у прыватнасці, наш прасвітар Іван Удавідчук (дарэчы сказаць, ён збег разам з немцамі і аказаўся цяпер у Амерыцы) паклапаціліся аб далейшым лёсе сваёй паствы. Мой бацька, збіты з толку падобнымі прайдзісветамі, не пайшоў у калгас, створаны аднасяльчанамі, а яшчэ больш патануў у малітвах. Поўнага адрачэння ад усяго зямнога ён патрабаваў і ад нас. Мне ж хацелася быць там, дзе мае сяброўкі па школе. Часта ў час маленькай я ціхенька выходзіла з дому без паліто, каб не выклікаць падазрэння. Ішла ў школу, у кіно. Бацькі не дазвалялі мне ўступаць у піянеры, а потым і ў камсамол. Ніхто з іх ніколі не даў мне самага нязначнага падарунка, сукенкі або касынкі — баяліся, што я пайду гуляць у клуб, у кіно і забуду аб выратаванні душы.

Быць чужой і дома, і сярод таварышаў, якія жылі зусім па-іншаму і зблізіцца з якімі я тады яшчэ не адважвалася, як гэта страшна!

Калі я вучылася ў пятым класе, бацькі прымусілі мяне пакінуць школу. Барацьба за ўсеагульнае навучанне тады была не такой актыўнай, як зараз. Памятаю, як да нас у дом зайшоў аднойчы нейкі мужчына з горада і спытаў у бацькі:

— Тут жыве Аляксандр Яфімовіч? Чаму ён не ходзіць у школу?

Мне хацелася крыкнуць: «Гэта я, Саня, вазьміце мяне ў школу, я хачу вучыцца». Але бацька так паглядзеў у мой бок, што ў мяне адняло язык. «У нас няма ніякіх Аляксандраў Яфімовічаў», — адказаў бацька, і незнаёмец пайшоў ні з чым.

Так абарвалася мая вучоба. Працавала па дому, хадзіла маліцца. У васемнаццаць год прыняла воднае хрышчэнне ў вёсцы Ізін, на рацэ Піне. Я магу толькі сказаць, што ўсе гэтыя гады былі страчаны для майго жыцця. Мне кідалася ў вочы рэзкая розніца паміж пропаведзямі аб усеагульнай любові і справамі духоўных настаўнікаў і радавых секантаў. Многія кідалі сваіх жонак і дзяцей, ашуквалі адзін другога, іншыя нават кралі.

Характэрна і такая працэдура. Па абраду нашай секты пяцідзсятнікаў, каб дабіцца «вышэйшай благадаці», пасля воднага хрышчэння трэба прыняць хрышчэнне «святых духам». Але на мяне не выходзіў «дух святых», не магла я загаварыць на незразумелай мове, ды і толькі. Некалькі разоў «прарокі» спрабавалі мяне ахрысціць, — не атрымлівалася. Нарэшце прасвітар непрыкметна для молячыхся стаў самым бессаромным чынам падказваць мне нейкія нечленараздзельныя гукі і прымушаў паўтараць. Але хлусіць я не магла. Тады ў малітоўным сходзе аб'явілі, што ў мяне ўсяліўся нячысты, што я нашу ў сабе нейкі грэх і трэба яго выгнаць.

Усё гэта мне надакучыла. Я пайшла з дому, прыехала ў Пінск і ўладкавалася на работу ў порце. Па наіўнасці мне здавалася, што такім чынам я адразу магу парваць з мінулым. Але не так вырашылі мае «браты» і «сёстры». Яны пачалі мяне праследаваць на кожным кроку і нарэш-

це прымусілі наведваць малітоўныя сходы ў Пінску. Яшчэ год-паўтара пабыла я з імі, потым пакінула і гэтую брацію.

Вось тады пяцідзсятнікі і паказалі сваю «любоў да бліжняга». Двое маіх родных братоў, Васілій і Купрыян, таксама сектанты, тады ўжо былі ў секце Палхоўскага ў Пінску. Абурэнне іх дасягнула мяжы, калі я пазнаёмілася са сваім будучым мужам. Яны не маглі прымірыцца з тым, што ён не «брат», не сектант. Яны праследавалі мяне ў горадзе, у доме, на вуліцы. Калі да мяне прыходзілі таварышы або знаёмыя, або проста суседзі, яны зачынялі знадворку дзверы майго пакоя і ўзнімалі шум: «Глядзіце, яна запрасіла да сябе мужчын, яна распусніца!» Яны пісалі майму начальству па рабоце пісьмы, у якіх заклікалі звярнуць увагу на мае «недастойныя» паводзіны. На маю галаву абрушыліся патокі броду, грубасць, нахабная і бессаромная. А калі даведаліся, што я чакаю дзіця, іх ахапіў жах. Яны выклікалі старэйшага брата з Днепра-пётроўска. Той доўга ўгаворваў мяне пазбавіцца ад дзіцяці, біў жорстка і бязлітасна. Я не адважвалася звярнуцца ў суд, баялася, вось скажуць, брат прыехаў у госці, а яна пасадзіла яго ў турму. На маё няшчасце, яны ўсё-такі здолелі разбіць толькі што народжаную маю сям'ю.

У гэты ж час у сябе ў вёсцы Бяслібчы памёрла мая мама. Браты зноў пачалі не даваць мне спакою: «Гэта ты вінавата, гэта ты давала яе да смерці, яна не магла перажыць твой адыход з абшчыны». Як жа я? Вы ж самі маліліся за пазбаўленне ад жыцця, за выратаванне душы?.. Але што ім такая логіка!

Сказаць праўду, часам у мяне не хапала сіл змагацца. Запалоханая, я думала: можа быць мне вярнуцца ў секту? Але ў памяці паўставала мінулае, уяўляўся лёс маёй маленькай дачкі. Каб яна, вось гэтак жа, як і я, прайшла праз усё гэта, праз такую «любоў да бліжняга»? Не, ніколі, ні за што.

Калі маёй дачцэ споўніўся год, мне захацелася неяк адзначыць такую радасць. Прыйшлі мае сяброўкі, суседка з мужам, прынеслі Іры маленькія падарункі. У маіх жа родных братоў не знайшлося нават добрага слова. Купрыян прыйшоў і ўчыніў скандал.

У лютым гэтага года я захварэла і злягла. Іру адводзілі ў яслі і забіралі дадому работнікі ясляў, суседзі. Мае ж родныя браты, якія называюць сябе «братамі ў Хрысце» (адзін з іх жыве за сцяной), не падалі мне і шклянкі вады, не забыўшы папракнуць: калі я захварэла, калі мне цяжка, — значыць, гэта кара божая...

Калі я думаю аб гэтым, міжволі ўзнікае пытанне: чаму маё жыццё паламалі мае ж родныя браты? Калі яны «божыя людзі», дзе ж іх хрысціянская мараль, дзе любоў да бліжняга, аб якой сектанты гавораць дзень і ноч? Вось ужо некалькі год я не хаджу ў секту, але яны да гэтага часу помсцяць мне самым жорсткім чынам. Адкуль у іх гэтая жорсткасць?

Усё гэта ідзе ад злачыннай дзейнасці кіраўнікоў сект. Зараз я працую ў добрым калектыве, у мяне расце дачка, маё шчасце, мая радасць, мая надзея. Яна здаровая і вясёлая. Яна ўжо расказвае першыя вершыкі. У добры час пачынаецца яе жыццё. Ну, а як складзецца будучыня ў тых, хто ўсё яшчэ наведвае рэлігійныя секты?

Калі мой праўдзівы расказ дапаможа ім вызваліцца з-пад улады рэлігіі, я буду вельмі і вельмі рада.

А. ГАЛУШКА,
работніца Пінскага рачнога порта.

Пінск.

Паўстагоддзя прапрацавала педагогам заслужаная настаўніца школ БССР Марыя Амвросьеўна Казлоўская. Нядаўна яна пайшла на пенсію, але па-ранейшаму актыўна ўдзельнічае ў грамадскім жыцці. Марыя Амвросьеўна з'яўляецца дырэктарам універсітэта культуры пры Бабруйскім Доме настаўніка, часта сустракаецца тут з маладымі выкладчыкамі, дзеліцца з імі вопытам педагогічнай работы.

На здымку: М. А. Казлоўская (злева) гутарыць з маладымі настаўнікамі Бабруйска.

Ліцейшчыца Магілёўскага завода электрухавікоў Марыя Лявонцьеўна Носарава сістэматычна перавыконвае зменныя заданні і павышае якасць ліцця. Тав. Носарава змагаецца за ганаровае званне ўдарніка камуністычнай працы. На здымку: М. Носарава.

Фота У. Дагаева.

ЛЁС СЯЛЯНСКАЙ ДЗЯЎЧЫНЫ

Хутка бягуць гады. Здаецца, зусім нядаўна Яфімія Міхайлаўна Аляксейчыкава прыехала на Навагрудчыну. А ўжо восем год споўніцца сёлета, як яна працуе ў вучылішчы майстрам.

Але гэтыя восем год — толькі частка цікавага жыццёвага шляху, які прайшла Яфімія Міхайлаўна. Ёй, прадстаўніцы пакалення, што нарадзілася напярэдадні Вялікага Кастрычніка, выпаў гонар будаваць новае, сацыялістычнае грамадства.

Школа першай ступені ў роднай вёсцы Шчажоры на Магілёўшчыне... Тут пачаліся яе першыя крокі ў навукі. Але ў дзесяцігоддзі вучыцца не давялося. Маці цяжка было адной выходзіць малодшых сясцёр і братоў. Дапамагала. Потым — калгас. Тут Яфімія ўпершыню ўбачыла трактар. Кіраваць такой машынай — якое шчасце! І раптам даведлася — пры МТС створаны курсы трактарыстаў. Падала заяву. Ні адна дзяўчына ў раёне не адважвалася на такі крок. Прайшло некалькі месяцаў, і Яфімія самастойна павяла сталёвага каня.

У 1938 годзе шчажорскія хлеба-робы выбралі яе дэпутатам у Вярхоўны Савет рэспублікі. Праз два гады, скончыўшы школу механікаў, яна паехала на працу ў Навагрудскую МТС, але доўга працаваць тут не давялося. Пачалася вайна. Яфімія Міхайлаўна эвакуіравалася ў тыл. Прайшла да раённага ваеннага камісара:

— Я маю правы шафёра і трактарыста, пашліце мяне на фронт!

І вось па франтавых дарогах дзяўчына ў шынялі водзіць машыны з боепрыпасамі і харчаваннем, перавозіць раненых і пошту, ездзіць палямі і праз лясы, па бездарожжы і пад абстрэлам. У гэтыя дні салдат Яфімія Аляксейчыкава назаўсёды звязала сваё жыццё з роднай партыяй...

Сонца свабоды нарэшце зноў

заззяла над Беларуссю. Аляксейчыкава не забыла Навагрудчыну. Яна вяртаецца сюды, працуе спачатку інструктарам аўташколы, а потым прымае актыўны ўдзел у стварэнні калгасаў.

Калі спатрэбіліся спецыялісты для падрыхтоўкі кадраў механізатараў у сістэме працоўных рэзерваў, яе перавялі працаваць у Навагрудскае вучылішча механізацыі сельскай гаспадаркі № 26. Колькі разоў яна праводзіла выпускнікоў сваёй групы! Яны не забылі сваю настаўніцу. Дзесяткі пісьмаў са шчырымі словамі прывітання і ўдзячнасці ідуць з Казахстана і Гродзеншчыны, Магілёўскай, Мінскай і Брэсцкай абласцей, з Віцебшчыны і Смаленшчыны.

Яфімія Міхайлаўна Аляксейчыкава прымае актыўны ўдзел у шэфскай рабоце. Вучылішча механізацыі вось ужо некалькі год шэфствуе над калгасам «Запаветы Ільіча» Навагрудскага раёна.

І калі ў калгасе зацягваецца тая ці іншая работа, адтуль просяць:

— Няхай да нас прыедзе Міхайлаўна са сваімі хлопцамі!

Так калгаснікі гавораць не выпадкова. Летась на ўборцы трактарны аграгат, якім кіравала Яфімія Міхайлаўна, выпрацаваў каля паўтысячы гадзін у калгасе. Дзесяткі гектараў бульбы і кукурузы ўбрала машынамі Аляксейчыкава.

Або другі выпадак. Незвычайная была сёлета зіма на Навагрудчыне. То стаялі суцэльныя туманы, то цяпела, або раптам завальваў зямлю густы снег. Забівала ў такія дні гарыстыя навагрудскія шляхі. Спыняўся транспарт. І на дапамогу дарожнікам выходзілі магутныя трактары са снегаачышчальнікамі. Некалькі разоў вадзіла сёлета такую машыну майстар Аляксейчыкава.

Д. ЗІНГЕР

ПУЦЬ СВАБОДНЫ!

З вечара пайшоў снег. Буйныя сняжынкі, кружачыся, дываном клаліся на зямлю. Апоўначы разгулялася завіруха. Падхопленыя ветрам камячкі снегу з сілай удараліся ў шыбы вокнаў дзяжурнай будкі. Алена Іосіфаўна, апрануўшыся цяплей, узяла ліхтар і накіравалася да выхаду.

— Ну і завіруха, — адчыніўшы дзверы, прагаварыла яна. — Але ўсё ж трэба паглядзець...

Прарэзлівы тэлефонны званок прымусіў яе спыніцца.

— Першы пост! Стрэлачніца Галавач слухае! — адрэпартавала Алена Іосіфаўна.

— Падрыхтуйце маршрут прыёму грузавага поезда са станцыі Брынёва, — данёсся з тэлефоннай трубка галас дзяжурнага па станцыі.

Раздумваць не было калі. Алена Іосіфаўна паклала трубку, выйшла з дзяжурнай будкі. Пры святле ліхтара яна агледзела стрэлачныя крыжавіны, правярыла, ці свабодны пучок. Зрабіўшы перавод стрэлкі на галоў-

ную лінію, адкрыла семафор. А праз некалькі мінут дакладвала:

— Маршрут прыёму грузавага поезда падрыхтаван, пучок свабодны!

Яркія праменні фараў паравоза асвятлілі наваколле. Не збаўляючы хуткасці, цяжкаваговы цягнік прайшоў праз чыгуначную станцыю.

Усю ноч Алена Іосіфаўна не заплюшчвала вачэй. Яна час-ад-часу выходзіла з будкі, правярала свабоднасць пучка, рыхтавала маршруты. Раніцай дзяжурства скончылася. Стомленая за начную змену, але радасная, вярталася яна дадому. «Што ні кажы, — думала Алена Іосіфаўна, — а сігнальная служба адказная. Варта толькі памыліцца, дапусціць якую-небудзь недакладнасць, глядзі — недалёка і да бяды».

Памятае Алена Іосіфаўна, як у мінулым годзе ў час дзяжурства заўважыла лопнуўшую рэйку ў крыжавіне. Аб гэтым яна тэрмінова паведаміла дзяжурнаму па станцыі. Няспраўнасць была ліквідавана.

За прайўленую пільнасць начальнікам Гомельскага аддзялення чыгункі Алене Іосіфаўне Галавач была аб'яўлена падзяка і выдадзена грашовая прэмія.

...Спадабалася праца на транспарце Алене Іосіфаўне. Яшчэ 18-гадовай дзяўчынай прайшла яна на чыгунку. Спачатку працавала рабочай, нарміроўшчыцай у дэпо, а затым вытрымала экзамены па сігналізацыі і была прызначана стрэлачніцай. І вось ужо шаснаццаты год, не пакладаючы рук, працуе стрэлачніцай на чыгуначнай станцыі Жыткавічы. У любое надвор'е — у дождж і завіруху, днём і ноччу Алена Іосіфаўна забяспечвае бесперабойны рух цягнікоў. Замацаваныя за ёю стрэлкі заўсёды трымае ў выдатным стане. За добрасумленную працу Алена Іосіфаўна Галавач узнагароджана значком выдатніка сацыялістычнага спаборніцтва.

М. ЖУРА

Гомельская вобласць, Жыткавічы.

Трывожнае шчасце

ЧЫТАЧАМ нашага часопіса добра вядома імя таленавітага беларускага рамана Івана Шамякіна. Нядаўна мы читалі і абмяркоўвалі яго раман «Крыніцы». А цяпер перад намі новая кніга пісьменніка — «Трывожнае шчасце». Толькі гэта ўжо не раман, а тэтралогія. У ёй чатыры апавесці, аб'яднаныя аднымі і тымі ж героямі і тэматыкай: «Непаўторная вясна», «Трывожныя зарніцы», «Агонь і снег» і «Пошукі сустрэчы».

Вакол новай кнігі ідзе ўжо ажыўленая гаворка ў друку і сярод чытачоў. Адным больш падабаюцца першая і трэцяя апавесці, другім — толькі трэцяя.

А іншыя лічаць усю кнігу роўнай і аднолькавай ўдалай. Што ж... у кожнага чытача могуць быць свае асабістыя густы і меркаванні. Але бясспрэчна адно: кніга хвалюе, з цікавасцю чытаецца, выклікае многа думак і пачуццяў. У людзей, якія перажылі ўжо і вайну, і сваю непаўторную маладосць, яна будзіць успаміны, роздум, крыху прыглушаны гадамі боль... Звернутая да сучаснай моладзі, яна расказвае аб мужнасці і гераізме, аб духоўным абліччы юных удзельнікаў вайны. У гэтым плане новая кніга І. Шамякіна пераклікаецца з яго раманам «Глыбокая плынь», асабліва ў тых частках, дзе паказвае чалавека на вайне, складаныя ўмовы партызанскай і падпольнай барацьбы. На канкрэтным жыццёвым матэрыяле пэўнага гістарычнага перыяду ў ёй пастаўлены і вырашаны з большай ці меншай паўнатой вельмі важныя маральна-этычныя праблемы — аб дружбе, каханні і вернасці, аб узаемнай сувязі асабістых пачуццяў і грамадскіх абавязкаў.

Героі апавесцей — студэнт дарожнабудаўнічага тэхнікума Пятро Шапатовіч і Саша, якая толькі што скончыла вучобу і працавала ў вёсцы фельчарыцай, — моцна пакахалі адзін аднаго, сышліся, стварылі сям'ю. Не было ў гэтай маладой сям'і ні свайго сталага прытулку, ні нават надзеі хутка мець яго і жыць сумесна.

«Мне нават не верыцца, што ёсць такія шчаслівыя людзі, якія ўвесь час жывуць разам», — журботна гаворыць Са-

ша, праводзячы Пятра на вайсковую службу.

Сапраўды, многа ростаней і мала радасных сустрэч у гэтых маладых людзей. Неўзабаве пачынаецца вайна, і адлегласць паміж гэтымі блізкімі людзьмі ўсё павялічваецца. Пятро аказваецца на абароне далёкага паўночнага горада, а Саша з дзіцем ідзе ў сваю родную вёску на Гомельшчыне і становіцца падпольшчыцай.

Каханне маладых людзей праходзіць праз многія выпрабаванні, загартуваецца ў агні, застаецца чыстым і моцным.

Але не толькі сваім, асабістым, інтымным жывуць героі. У іх мнагастайныя сувязі з другімі людзьмі, з баявым калектывам. Яны — актыўныя ўдзельнікі агульнанароднай справы.

Аўтар добра ўмее паказаць унутраны свет сваіх герояў, іх думкі, адчуванні, трывогі і надзеі. Ён ставіць іх у самыя складаныя сітуацыі і абставіны, сутыкае з рознымі людзьмі, дае шырокую прастору для іх дзейнасці.

Можна некаторыя сітуацыі ў апавесцях здадуцца незвычайнымі, амаль немагчымымі — расправа Пятра з фашыстамі і здраднікамі пасля таго, як ён быў пасланы на акупіраваную зямлю, яго выратаванне. Але само жыццё ў час вайны давала такія нечаканыя павароты, якія не заўсёды знойдзеш самую вынаходлівую фантазію.

Добра запамінаюцца ў апавесцях і іншыя героі, хаця аўтар удзяляе ім менш увагі, — настаўнік Лялькевіч, сціплы і разважлівы чалавек, безнадзейна закаханы ў Сашу, лепшы друг Пятра чысты рамантычны юнак Сенья Пясочкі, калгасніца Аня, стары лодачнік на Дняпры, салдат Платон Чуб з яго марай пра дом, пра мірны быт, падлеткі-падпольшчыкі Данік і Цішка, урач Марыя Сяргееўна, якая «хадзіла над пропаццю», абы толькі дапамагчы савецкім людзям.

Умее Іван Шамякін з любоўю гаварыць аб савецкіх людзях, бачыць прыгожае і светлае ў іх, тую душэўную моц і сілу, якая дапамагла выстаяць, вынесці ўсе нягоды ў цяжкую суровую часіну для нашай бацькаўшчыны. Паэтызацыя прыгожых чалавечых па-

І. П. ШАМЯКІН.

чуццяў была ўласціва і ранейшым творам Шамякіна. Шчырую ўсхваляванасць, узнёсласць, сапраўдную паэзію знаходзім мы і ў гэтых юнацкіх апавесцях, якія расказваюць аб тым, як наш малады чалавек на вайне не страціў самага дарагога — сваёй чысціні і чалавечнасці, веры ў жыццё і людзей.

«Трывожнае шчасце» — гэта вельмі патрыятычная кніга. На кожнай старонцы яе мы адчуваем любоў савецкіх людзей да сваёй бацькаўшчыны, шчырае жаданне адстаяць і зберагчы яе. Адчуваецца тут і канкрэтная мясцовасць, паказаная з замілаваннем. Здаецца плешчацца Дняпро, відаць шырокія прасторы Гомельшчыны, яе лясы, дарогі і раўніны.

У апавесцях І. Шамякіна мы знаходзім шырокі погляд на шчасце. У чым яно? У вернасці Радзіме, грамадзянскаму абавязку, найлепшаму другу, дадзенаму слову, ва ўменні адчуваць і бачыць характэрнае жыцця, шчыра кахаць і дружыць, у тым, каб быць сапраўдным чалавекам.

Усім нашым чытачам, маладым і старэйшым, цікава будзе прачытаць новую кнігу І. Шамякіна з такім удалым і многа гаворачым загаловам — «Трывожнае шчасце».

М. БАРСТОК

І ПЯЕ,

БАГАТА народнымі талентамі наша беларуская зямля. Агляд калгасна-саўгаснай мастацкай самадзейнасці, які адбыўся ў мінулым месяцы, выявіў невычарпальны творчы магчымасці сельскіх артыстаў, іх вялікую любоў да мастацтва. Шэсць дзён на сцэне акруговага Дома афіцэраў дэманстравалі свае дасягненні спевакі, чытальнікі, танцоры і музыканты з усіх абласцей рэспублікі. Сапраўды як вялікае свята самадзейнага мастацтва прагучэлі канцэрты працаўнікоў вёскі. Гледачы сталіцы, якія запаўнялі залу ўсе дні агляду, пачулі цудоўнае спяванне калгаснай Гомельшчыны.

Асаблівым поспехам карысталася харавая капэла саўгаса «Бярозкі» Гомельскага раёна, якой кіруе спрактыкаваны музыкант Аляксей Лукомскі. У дні падрыхтоўкі да агляду арганізаваўся ў калгасе імя Сталіна Гомельскага раёна ансамбль песні і танца. З вялікай увагай і любоўю ансамбль стварыў цікава пабудаваную літаратурна-музычную кампазіцыю з танцамі, у якой расказвае аб сваіх працоўных поспехах.

«І пая, пая душа —
Сталі мы багатыя.
Кукуруза у калгасе
Сеяна квадратамі», —

звонка спяваюць калгасныя хлопцы і дзяўчаты, а танцавальная група ансамбля ў гэты час танцуе жыццярадасны масавы танец аб «карале палёў» — кукурузе.

У канцэрце Мінскай вобласці было шмат самабытнага, нацыянальнага. Адкрылася заслона, і гледачы ўбачылі на невялікім зялёным узгорку ансамбль дудароў з калгаса «Ленінец» Капыльскага раёна. З вялікім пачуццём яны выканалі беларускую народную песню «Зязюленька» (кіраўнік — калгаснік М. В. Астрэйка). Добра сыграў «Беларускую польку» цымбаліст В. Т. Капарыха з калгаса «Гігант» Слуцкага раёна.

Маладыя даяркі, цялятніцы, рабочыя з саўгаса «Рачковічы» Слуцкага раёна паказалі вакальна-харэаграфічную сцэну «На вячорках».

Харавы калектыў калгаса «Беларусь» Маладзечанскага раёна пад кіраўніцтвам І. Ф. Сушко з вялікім майстэрствам выканаў беларускую народную песню «Як я ў мамкі была». Асаблівы поспех выпаў на долю маладой калгасніцы з гэтага ж калгаса Тацяны Верабей.

ПЯЕ ДУША

Дзевятнаццацігадовая Таня добра валодае чыстым, празрыстым, як званочак, голасам, у яе выразная дыкцыя. Да таго ж, яна спявае, як гаворыцца, «душой», умела даносячы да глядача ўнутраны сэнс музычнага твора. Шмат цікавых самабытных танцаў, прыпевак і частушак прывезлі на агляд віцябляне. Асабліва ўдала зроблена ў іх харэаграфічная карцінка «Больш мяса, малака» (танцавальны калектыў саўгаса «Вароны», кіраўнік О. Партны). Жаночыя ансамблі калгасаў «40 год Кастрычніка» Лёзненскага раёна і «Парыжская камуна» Глыбоцкага раёна заўзята і весела праспявалі «Прыпеўкі аб кукурузе».

Брэсцкая вобласць парадвала сталічных глядачоў вялікім зладжаным аркестрам народных інструментаў (выканаўцы — калгаснікі сельгасарцелі «Парыжская камуна» Пружанскага раёна, кіраўнік І. Бакуменка). Добра паказалі сябе індывідуальныя выканаўцы. Настаўнік Радажскай сямігадовай школы В. Ладэйкаў вельмі здольны спявак. Ён амаль на прафесіянальным узроўні выканаў складаную «Песню спевака за спэнай» з оперы Арэнскага «Рафаэль».

Магілёўчане могуць ганарыцца сваім цікавым і сыграным цымбальным аркестрам, які выканаў дзве беларускія народныя мелодыі «Ой загуду» і «Крыжачок», прадэманстравалі высокую музычную культуру (кіраўнік Г. Мароз). Разнастайнай па жанрах была канцэртная праграма Гродзенскай вобласці. Былі там і павястаныя акрабаты — каваль М. Бохар і вучань 10 класа А. Годуў з калгаса «Бальшавік», і кларнетыст Ю. Тарасенка з калгаса імя Жданава, які сыграў «Польку-дзядуню», і выканаўца сола на лыжках В. Рубцоў, і балалаечнік Н. Курко — ён віртуозна сыграў рускія народныя песні «Ивушка» і «Светит месяц».

Амаль усе вобласці прадставілі на агляд добра падрыхтаваных аматараў мастацкага слова.

Яркае, самабытнае, сапраўды нацыянальнае самадзейнае мастацтва калгаснай вёскі. Вялікую пецую, харэаграфічную і музычную культуру прадэманстравалі ў сталіцы працаўнікі калгасаў і саўгасаў.

С. ГУРЫЧ,
рэжысёр.

На здымках зверху ўніз:

«Прыпеўкі аб кукурузе» выконваюць жаночыя ансамблі калгасаў «40 год Кастрычніка» Лёзненскага раёна і «Парыжская камуна» Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці.

«Малацілачка» — беларускі танец. Выконвае танцавальны калектыў калгаса «Чырвоная Беларусь» Аршанскага раёна.

Загледчыца клуба саўгаса «Чырванапольскі» Магілёўскай вобласці Н. П. Фіцура выконвае «Народныя частушкі».

Выступае ільняводчае звяно калгаса «Заракамунізма» Навагрудскага раёна Гродзенскай вобласці. Запявае звеннявая Н. Лаўнікевіч.

Фота А. Карніцкага,
І. Змітровіча,
У. Лунейкі.

Семінар для бацькоў

Патрэбная жыццёвая справа

НЕ так даўно, у 1958 годзе, у школьным раскладзе заняткаў з'явіўся новы вучэбны прадмет — дамаводства. Пачынаючы з 1-га класа, дзяўчынкі на ўроках дамаводства атрымліваюць першыя неабходныя веды па найбольш важных пытаннях вядзення хатняй гаспадаркі. Тут яны вучацца прыбіраць жыллё, даглядаць адзенне і абутак, гатаваць страву, сервіраваць стол і карыстацца сталовымі прыборамі, знаёмяцца з правіламі паводзін за сталом. У старшых класах вучацца здымаць меркі, рабіць чарцяжы выкраек, раскрываць тканіну, а таксама шыць на машыне. Гэта паказвае, што вучаць цяпер у школе патрэбнай жыццёвай справе.

Большасць бацькоў станоўча адносіцца да ўрокаў дамаводства, адзываецца аб іх з асаблівай павагай. «Мая дачка так добра навучылася цыраваць панчохі, што цяпер я дазваляю ёй выконваць гэтую работу дома. Цыраванне стала яе пастаянным абавязкам у сям'і», — піша адна маці.

А вось урывак з другога пісьма: «Яна ў мяне яшчэ толькі ў шостым класе, але пашыла ўжо сабе спадніцу, кашулю, мне фартух, добра ўмее мыць посуд, прыбіраць пакой. Добрыя ўрокі для жыцця атрымлівае яна ў школе. Параўноўваю яе жыццё з маім і балюча, крыўдна аглянучца на сваю маладосць: нічога я не ўмела рабіць і ніхто мяне не вучыў. Усяму ў жыцці вучылася сама».

Добра спраўляюцца дзяўчынкі з рознымі хатнімі справамі. «Цяпер я не займаюся прыгатаваннем бутэрбродаў, сямлёдкі, вінегрэту. Дачка добра ўмее сервіраваць стол, мыць посуд. Робіць усё акуратна, старанна», — не нахваліцца яшчэ адна маці.

Але, на жаль, ёсць яшчэ сярод бацькоў і такія, што абіякава адносяцца да ўрокаў дамаводства. Ад іх даводзіцца чуць такія «абгрунтаваныя» заключэнні: «Нас ніякаму дамаводству не вучылі, а ўсё, што патрэбна, робім і, як быццам бы, умеем». Другія кажуць: «Калі спатрэбіцца, тады і навучыцца» і інш. Гэтыя бацькі не абмяжоўваюцца словамі. Вось прыклад: дзяўчынка звярнулася з просьбай да маці:

— Мамачка, заўтра на ўроку дамаводства мы будзем вучыцца

шыць сарочку. Калі ласка, дай мне кавалачак бялізнавай тканіны.

— Няма ў мяне матэрыялу для такой краўчыхі. Парэжаш, папсуеш і вон выкінеш.

Дзяўчынка настойвала на сваім.

— Няма новага, дай хоць старэнькую прасціну ці навалочку.

— Адчапіся, сказала і хопіць. Нічога я табе не дам. Не траць марна час на гэтыя ўрокі. У цябе ёсць сарочкі.

На першы погляд гэты выпадак здаецца дробяззю. Вучаніца не пашые кашулю. У яе сапраўды «ўсё ёсць». І бяда не ў гэтым. Дзяўчынка не навучыцца шыць на машыне. А ў жыцці кожнай сям'і шыццё — гэта не дробязь. Вядома, што дзеці ахвотна выконваюць цікавую работу. Цікавасць — гэта моцны стымул для авалодання ўсякай справай. Хатнія ж справы, такія, як штодзённае прыбіранне кватэры, чыстка абутку, адзення, мыццё посуду і інш., асаблівай цікавасці не прыносяць. Іх здаўна называюць «няўдзячнай, чорнай работай», хоць гэта далёка не так. Самі дзеці гэтай работай не зацікавляцца. І прыцягваць іх да штодзённай, сістэматычнай бытавой працы — задача бацькоў.

Выпадковымі даручэннямі нельга прывіць дзецям любоў да працы, працоўныя навыкі. Недапушчальны і такія выпадкі, калі маці, разгневаная гультайствам дзяцей, раптам загадвае: «Прыбярэй свой пакой. Сама сабе папрасуй сукенку, усё рабі сама. Пара ўжо ўмець». Даручаючы дзецям хатнюю работу, не трэба іх перагружаць. Даручэнні павінны быць пасільнымі і рэзультатыўнымі. Дзеці не любяць доўга трымаць час без бачных вынікаў. Гэта іх непакоіць, нервуе і адбівае ахвоту працаваць.

Дзяўчынец, якая павінна дома выканаць заданне, трэба дапамагчы, паказаць, навучыць, але не абражаць, не гаварыць крыўдных слоў, як гэта зрабіла маці Тані. Пасля ўрока дамаводства Таня атрымала дамашняе заданне — зацыраваць шкарпэткі. Яна знайшла шкарпэтку з дзіркай на пятцы, нацягнула яе на лямпачку і ўзялася за справу. Іголка дрэнна праколвала шкарпэтку, аснова першай сеткі атрымлівалася крывой і рэдкай, краі дзіркі зацягваліся. Дзяўчынка ў роспачы глядзела на сваю работу. У гэты момант да яе падыйшла маці:

— Я так і ведала, што нічога з твае работы не атрымаецца. Галаву трэба мець на плячах, а не

гаршчок з пілавіннем. Ці ж так робяць?

Маці нервова выхапіла шкарпэтку з рук Тані і моўчкі ўзялася цыраваць. Закончыўшы работу, маці падала шкарпэтку дачцэ і сказала: «Бачыла, як трэба цыраваць. У цябе ніколі так не атрымаецца». Дзяўчынка маўчала. Яна сапраўды не ўмела цыраваць, але хацела навучыцца. На ўроку дамаводства настаўніца вучыла дзяўчынак цыраванню. Але ўсё, чаму навучацца яны на ўроках, будзе бескарысным, а пазней і забудзецца, калі яго не замацаваць дома. Правільна рашыла Таня — цыраваць трэба вучыцца самой. Усякая новая справа даецца не адразу. Патрэбны практыка, вопыт. На выпрацоўку вопыту, умельства трэба звяртаць асаблівую ўвагу. Важна, каб дзеці выконвалі ўсё самі. Пастаянны ўдзел у хатніх работах стане для іх прывычкай, а гэта — адна з умоў для фармавання важнейшай якасці савецкага чалавека — працавітасці. Прыклад з Таняй павучальны і ў другіх адносінах: бяда неразумнай дапамогі маці не толькі ў тым, што дзяўчынка не навучылася цыраванню. Таня бралася за справу і верыла, што яна зможа выканаць работу. Цяпер гэтую ўпэўненасць маці разбурыла. Цяжка ўзяцца дзяўчынец за справу, калі ў яе знікла вера ў свае сілы.

Недаравальную памылку дапускаюць некаторыя «чуллівыя» бацькі, калі робяць школьныя заданні за дзіця. Яны дасканалы ведаюць, што хатняе заданне па арыфметыцы ці іншых прадметах школьнік павінен выконваць сам. Інакш ён арыфметыкі ведаць не будзе. А вось заданні па дамаводству чамусьці бяруцца выконваць маці ці бабулі. Не, не навучыцца дзяўчынка хатнім работам, калі за яе іх будуць выконваць іншыя. Бытавой працы нельга навучыцца ў прыглядку. Тут патрэбны не толькі тлумачэнні, а і практыкаванні. Кожнае заданне вучаніца павінна выконваць самастойна, свядома. І толькі, калі работа не ўдаецца, на дапамогу павінны прысці бацькі.

У некаторых сем'ях хатняя праца дзяцей абмяжоўваецца выкананнем асобных даручэнняў бацькоў. Дзеці ў гэтых сем'ях не маюць самастойных абавязкаў, як члены сям'і, а значыць і не падзяляюць усіх клопатаў і спраў сям'і. Бацькі ж на гэтым губляюць адзін з каштоўных сродкаў выхавання савецкага чалавека.

Г. КРАСНЕЎСКАЯ

Растуць працавітымі

Іх дваццаць восем, моцных, бадзёрых. У кожнага свой характар, свае мары, светлыя і цудоўныя. Але ў іх ёсць адна агульная рыса: яны любяць працу, не цураюцца нават «бруднай».

Але больш за ўсё яны, юнакі і дзяўчаты, любяць тэхніку. Калі трэба рабочы на аўтамашыну ці трактар, касілку ці камбайн, то жадаючых заўсёды многа — гэта моладзь. Я бачыў дзяўчат, якія настойліва прасілі трактарыста даць ім у рукі руль. І калі паблізу не было брыгадзіра, не кожны трактарыст мог устаць перад настойлівымі просьбамі.

А сёння дзяўчатам-дзесяцікласніцам ужо не трэба хавацца ад брыгадзіра: дырэкцыя саўгаса сама дала трактар, каб усе дзесяцікласнікі авалодалі тэхнікай яго ваджэння.

Першы раз за рулём!

З нейкім страхам нявопытныя рукі бяруцца за рычагі, але якое шчасце свеціцца на твары, калі машына кранаецца з месца.

Так, яны, выпускнікі Соснаўскай школы, будуць умець вадзіць трактар. А многія ўжо ўмеюць. Вось Крыцкі Анатоль. Мінным летам ён працаваў ужо зменным трактарыстам у саўгасе. Не раз садзіліся за руль Чэкан Мікалай, Кулеш Мікалай і многія іншыя.

А. ВЕРАМЕЙЧЫК

Мінская вобласць,
Любанскі раён,
саўгас «10 год ВССР».

На здымку: вучаніца 10 класа Соснаўскай сярэдняй школы Міхаленя Ліда ўпершыню за рулём трактара. Пад кіраўніцтвам вопытнага трактарыста Пятра Надтачэва яна навучыцца ўпэўнена вадзіць машыну.

КВЕТКИ НА ПАДАКОННІКУ

I БАЛКОНЕ

Вясной і летам прыемна бачыць зеляніну не толькі ў агародчыку, але і ў вокнах дамоў, на балконах і пры ўваходах. Зеляніна, якая густа разраслася, апрача таго, часткова паглынае гук, аслабляе вулічны шум, ачышчае паветра ад дыму, пылу, а ў гарачыя дні ратуе ад сонца.

Каб азеляніць падаконнік або балкон, патрэбны скрыні. Размер іх можа быць розны. Усё залежыць ад таго, дзе расліны будуць размешчаны. Аднак найбольш зручнай з'яўляецца скрыня даўжынёй 1 м, шырынёй 25 см, вышынёй 25—30 см.

Скрыні робяць з сасновых або яловых абструганых дошак таўшчынёй 2 см. Для моцнасці ва ўнутраныя вуглы скрыні ставяць вертыкальныя стойкі, да якіх прымацоўваюцца бакавыя сценкі. Знізу скрыню падбіваюць двума папярочнымі планкамі таўшчынёй 4 см. На дне робяць 7—8 круглых адтулін дыяметрам 1,5—2 см для сцёку вады. Гэтыя адтуліны закрываюцца чарапкамі. Скрыні прымацоўваюць да краю балкона або падаконніка на моцныя кранштэйны і напаяюць зямлёй на 2—3 см ніжэй верхняга абрэзу, каб зручней было паліваць.

Для раслін, якія віюцца, робяць драўляныя або драцяныя сеткі, рашоткі, трэляжы, па якіх расліны ўзбіраюцца ўверх.

У ампельных раслін сцяблы плецістыя, яны сцеляцца і звешваюцца ўніз. Таму іх звычайна размяшчаюць на тумбах, у вазах або падвесных прыгожых кошыках.

Расаду або расліны высаджаюць з гаршкоў у скрыні вясной, калі міне пара ранішніх замаразкаў. Бліжэй да знадворнага боку скрыні садзяць ампельныя або нізкія бардзюрныя расліны, у другім радзе размяшчаюць расліны сярэдняй вышыні, а ў заднім радзе — самыя высокія.

У першым радзе можна пасадзіць настурцы, пятуніі, плачучыя фуксіі; з бардзюрных — лабеліі, пірэтрум, маргарыткі, віёлы, незабудкі, нізкія аксаміткі, рэзеду, нізкарослыя астры. Для наступнага рада рэкамендуецца бальзамін, цынія, бегонія, касмея, астры, званец, табак пахучы, мак.

Расліны, якія віюцца, на знадворных падаконніках і балконах садзяць звычайна з бакоў, каб, разрастаючыся, яны падымаліся ўздоўж сцен аконнага праёма па працягнутых шнурках або дроце; калі ж хочучы закрыць усё акно або балкон, тады іх садзяць у заднім радзе. Для гэтага прыгодны пахучы гаршак, боб турэцкі, іпамяя пурпуровая, хмель звычайны і японскі, вінаград дзікі.

Не трэба садзіць вельмі многа розных кветак, каб не ствараць празмерную стракатасць. Нельга размяшчаць расліны ў скрынях густа, таму што яны будуць дрэнна развівацца, выцягваюць адна другую і мала цвісці. Бардзюрныя расліны высаджаюцца на адлегласці 8—10 см адна ад другой, сярэдняга росту — 20 см, а высокія — на яшчэ большую адлегласць.

П. ЛЯУДАНСКАЯ

ПАРАДЫ ГІНЕКОЛАГА

Чытачка з горада Мінска просіць растлумачыць, што такое запаленчы працэс прыдаткаў маткі і што трэба рабіць, каб пагасіць яго.

Запаленне прыдаткаў маткі (труб і яечнікаў) бывае, калі сюды трапляе інфекцыя.

Інфекцыя можа быць самай разнастайнай: ганарэянай, раневай, грыпознай, туберкулёзнай.

Запаленчыя працэсы часам узнікаюць таксама пасля родаў, пасля абортартаў, галоўным чынам пазабальнічных.

У рэдкіх выпадках вызваць запаленне прыдаткаў маткі можа і грыпозная інфекцыя. Якую ролю адыгрывае «прастуда», як прычына запалення? У палавым апарате жанчыны, як і ў іншых частках нашага арганізма, ёсць розныя бактэрыі, якія пры агульным добрым стане ўсяго арганізма не могуць сябе праявіць. Гэта так званая «скрытая інфекцыя».

Ахалоджанне аслабляе сілы арганізма і тым садзейнічае праяўленню гэтай «скрытай інфекцыі».

Пры гнойным запаленні чэрвядобнага адростка запаленчы працэс можа перайсці на правыя прыдаткі, якія знаходзяцца каля адростка.

Запаленчы працэс неабходна лячыць з самага пачатку яго ўзнікнення: чым раней будзе пачата лячэнне,

тым хутчэй можна дасягнуць спынення працэсу.

У іншым выпадку працэс зацягваецца, робіцца хранічным і змагацца з ім цяжэй.

Лечаць запаленчы працэс антыбіётыкамі, пеніцылінам, стрэптаміцынам, біяміцынам і інш., ёсць фізічныя метады лячэння — вода, электра, святло-гразелячэнне.

Лячэнне павінна назначацца ўрачом з улікам прычыны, якая выклікала запаленне, характару запаленчага працэсу і агульнага стану хворай.

У хатніх умовах рэкамендуецца грэлка, сядзячыя ванны, спрынцаванні. Усе гэтыя працэдуры таксама назначаюцца і рэгулююцца ўрачом.

Беспарадкавае і няправільнае назначэнне антыбіётыкаў і фізічных метадаў лячэння можа прывесці да пагоршання ўсяго цячэння запаленчага працэсу.

Каб папярэдзіць магчымасць захворвання, неабходна захоўваць агульную гігіену палавога жыцця, адмаўляцца ад усякіх умяшанняў дома пры затрымцы месячных.

Пры з'яўленні беляў, расстройтва мочаспускання, болю ў ніжнім адзеле жывата, у крыжы неабходна неадкладна звярнуцца да ўрача.

М. МАЙЗЕЛЬ,
дацэнт.

ПАМЯТКА МАЦІ

Да нараджэння дзіцяці трэба загадзя падрыхтавацца, забяспечыўшы адпаведны набор неабходных рэчаў. Перш за ўсё — палёнку. Трэба мець іх у дастатковай колькасці — лёгкія і мультановыя. Затым трэба падрыхтаваць распашонкі — лёгкія і цёплыя. Апрача палёнак, трэба мець таксама падгузнікі — невялікія палёнку, зробленыя лепш за ўсё з двайной марлі, якія складаюць вуглом і пракладваюць дзіцяці паміж жоўткамі. Некалькі чэпчыкаў, тонкіх навалочак і прасцінак дапаўняюць пералік бялізны.

Дзіцячую бялізну можна купіць або падрыхтаваць самім. І ў тым і ў другім выпадку новыя рэчы перад ужываннем неабходна вымыць.

Матрац дзіцяці трэба пакрыць мяккай цыратай. Коўдра павінна быць мяккай, цёплай і лёгкай. Для купання дзіцяці трэба ванначка або асобныя ацынкаваныя начоўкі. Апрача таго, неабходны два тазікі — адзін для ўмывання, другі для падмывання. Ручнік у дзіцяці павінен быць асобны. Для догляду дзіцяці трэба мець яшчэ вазелінавае або пракіпячонае расліннае масла, вату, якую лепш трымаць у слоіку з накрыўкай, і гумавы балончык для клізмы.

Пад рукой у маці заўсёды павінен быць некаторы запас кіпячонай вады, якая знаходзіцца ў збане з накрыўкай або графіне з коркам.

Асобны ложка дзіця павінна мець з самага нараджэння.

Ложак можа быць драўляным або металічным, і ў тым, і ў другім выпадку яго трэба пафарбаваць белай маслянай фарбай. Класці дзіця ў ложка разам з дарослымі, а таксама ў розныя калыскі і зыбкі не трэба.

Матрац робіцца з добра пракіпячонага конскага воласу, тонкай мачалы або з ваты. Пярынак і сяннікоў трэба пазбягаць.

Бялізну дзіцяці і ўвесь інвентар для догляду яго неабходна трымаць ва ўзорнай чысцяце.

Рукі маці пры доглядзе дзіцяці павінны быць заўсёды чыста вымыты з мылам, пазногці коратка абстрыжаны.

Шчаслівая маці.
Фотаэцюд В. Адарыча.

САЛАТА БУЛЬБЯНАЯ З МАЯНЭЗАМ АБО СМЯТАНАЙ

6 шт. бульбін, 2 салёныя агуркі, $\frac{1}{4}$ пучка зялёнай цыбулі або 2 цыбуліны, $\frac{2}{3}$ шклянкі маянэзу, зеляніна пятрушкі, 3 яйкі.

Адварыць бульбу. Салёныя агуркі ачысціць і выразаць насенне. Нарэзаць бульбу і агуркі невялікімі кружочкамі або падоўжнымі кавалачкамі, дадаць нарэзаныя крутыя яйкі, дробна нарэзаную зялёную цыбулю, заліць маянэзам, асцярожна перамяшаць і пакласці ў салатніцу. Зверху пасыпаць зелянінай пятрушкі і абкласці долькамі яйка.

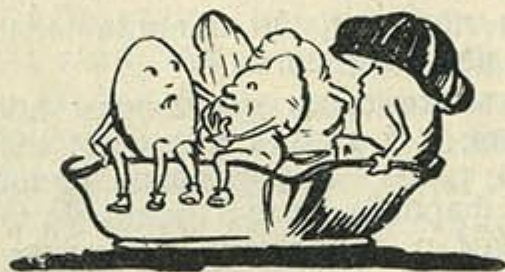
У бульбянай салаце салёныя агуркі можна замяніць марынаванымі або свежымі агуркамі, памідорамі, салатай са свежай капусты, квашанай капустай, марынаванымі грыбамі. Да бульбянай салаты можна дадаць не толькі вараныя яйкі, але і кавалачкі селядца, вэнджанага, варанага, смажанага мяса або рыбы. Ва ўсіх выпадках дабаўкі павінны складаць не больш $\frac{1}{3}$ вагі бульбы.

Бульбяная салата з рыбай мае прыгожы выгляд, калі па краях і зверху яна ўпрыгожана насечаным жэле на рыбным булёне.

Маянэз, які гатуецца дома, можна замяніць куплёным.

Бульбяную салату можна таксама заправіць соусам са смятаны з гарчыцай або смятанай.

Зімой зялёную цыбулю замяняюць рэпчатой.

ЯЙКІ, ВАРАНЫЯ ПАД РОЗНЫМІ СОУСАМІ

3 яйкі, $\frac{2}{3}$ — 1 шклянка смятаннага соуса, 1 шклянка марынаваных або салёных грыбоў, 1 цыбуліна або пучок зялёнай цыбулі, 1 ст. ложка алею, зеляніна пятрушкі і кропу.

Яйкі зварыць укрутую, ачысціць, разрэзаць удоўж папалам, акуратна пакласці на талерку (разрэзам уверх), паліць смятаным соусам і пасыпаць дробна нарэзанай зелянінай кропу або пятрушкі. Марынаваныя грыбы заправіць раслінным маслам, дадаць нарэзаную цыбулю і горкамі пакласці вакол палавінак як. Кожную палавінку яйка можна ўпрыгожыць кількай.

Палавінкі вараных як можна заліць соусам са смятаны з хрэнам, вакол абкласці нарэзанымі свежымі або салёнымі агуркамі.

СОУС СМЯТАННЫ

$\frac{1}{2}$ шклянкі смятаны, 1 — 2 ст. ложки воцату (3%), молата перац, цукар і соль па смаку.

Расцерці смятану, дадаць крыху молатага перцу, воцат, соль і цукар па смаку.

Гэты соус можна прыгатаваць з яечным жаўтком. Жаўток крутога яйка расцерці з невялікай колькасцю прыгатаванай гарчыцы, разбавіць смятанай, дадаць соль, воцат, цукар, молата перац.

ЦЯЛЯЦІНА, АДВАРНАЯ ПАД СОУСАМ

800 г мяса з косцю (першая катлетная частка, грудзінка, шыйная частка, ла-

патка), 200 г гародніны, 30 г масла, 30 г мукі, 1 жаўток, соль, 1 лыжачка буйна нарэзанай зеляніны пятрушкі.

Мяса прамыць і разам з касцямі пакласці ў кіпячую падсолёную ваду. Варыць на слабым агні. У палавіне варкі дадаць ачышчаную прамытую гародніну. Гатовае мяса дастаць разам з гароднінай, булён выпарыць, пакінуўшы 0,5 л. Мяса аддзяліць ад касцей (грудзінку, катлетную частку нарэзаць з касцямі), нарэзаць тоўстымі лустачкамі папярочнікам 4 см, гародніну з булёну нарэзаць кружкам. Прыгатаваць соус: масла расцерці з мукой, развесці 0,5 л халоднага булёну, калі трэба, пасаліць, даць закіпець. Дадаць жаўток, змяшаць з соусам. Пакласці нарэзанае мяса ў соус, паставіць на агонь і варыць, не перастаючы памешваць, каб соус не «згарнуўся». Мяса пакласці на круглае блюда, гарніраваць гароднінай з булёну. Падаваць з клёцкамі, рысам, ячнай кашай (рассыпчатай), адваранай гароднінай.

Да соусу можна дадаць лімонны сок.

ПІРОГ З МАКАМ

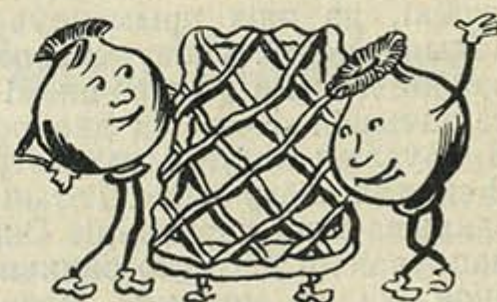
300 г масла, 120 г цукру, 600 г мукі, 2 жаўткі, 1 пакецік ванільнага цукру, 1 чайная лыжка соды.

Для макавай масы: 200 г маку, 250 г цукру, 100 г карынку або чарніц, 4 шклянкі малака.

Масла расцерці дабыла, дадаць у яго цукар, жаўткі, ванільны цукар і працягваць расціраць да ўтварэння пышнай масы. Пад канец усыпаць змешаную з содай муку і замясіць. З $\frac{3}{4}$ цеста раскатаць пласт таўшчыняй 0,5 см і пакрыць ім не толькі дно бляхі, але і яе краі на вышыню 1 см. Выпечы амаль да гатоўнасці ва ўмеранай гарачыні.

Мак заліць варам і старанна прамыць. Затым заліць яго малаком, дадаць цукар і, памешваючы, варыць да таго часу, пакуль лыжачка масы, выкладзенай на талерку, не стане застываць. Тады дадаць карынку або чарніцы. Цёплую макавую масу пакласці на запечанае цеста. Зверху ўпрыгожыць рашоткай з палосак, выразных зубчатым калёсікам з пакінутай часткі цеста. Рашотку змазаць яйкам. Усё гэта неабходна рабіць вельмі хутка, каб цеста не паспела астыць. Затым пірог зноў паставіць у печ. Калі рашотка зарумянцца, пірог гатовы.

Пірог зняць з бляхі, калі ён зусім астыне.

Чытачы прапануюць

БУЛАЧКІ ВАРАНЫЯ

0,5 літра малака, 6 шклянак белай мукі, 30 г дражджэй, 2 сталовыя лыжкі масла або маргарыну, 1—2 яйкі, 0,5 чайнай лыжкі солі, 2—3 сталовыя лыжкі цукру. Цеста замясіць не густое, як для смажаных піражкоў. Калі падыдзе, раскатаць на невялікія шарыкі, даць падысці, разраўняць злёжку пальцамі, як праснак, пакласці начинку, зліпіць шарыкам і кідаць у вар. Кіпаць 10—12 мінут. Гатовыя булочки дастаць шумоўкай на блюда, паліць сіропам або распущаным сметанковым маслам, у залежнасці ад начинкі. Начинку можна любую рабіць: мясную, бульбяную, тварожную або з павідла.

Л. ГРАНЕВА

На першай старонцы вокладкі — «У. І. Ленін з дзецьмі ў Горках».

З карціны А. Суворавай.

Адказны рэдактар А. П. УС. Рэдакцыйная калегія: М. Н. БАСТОК, А. С. ВАСІЛЕВІЧ, Г. Л. ДАЗОРЦАВА, Т. Т. ДЗМІТРЫЕВА, А. Н. ЗАХАРАВА, М. Ф. НІКІФАРАВА, М. М. ТУР, В. І. ФІЛІПАВА.

АТ 06570.

Журнал «Работница и крестьянка» на беларуском языке. Издание ЦК КП Белоруссии.

Падпісана да друку 4/IV-60 г.

Адрас рэдакцыі: Мінск. Праспект імя Сталіна, 103.

Тэлефоны:

адказ. рэдактара — 3-17-51, адказ. сакратара — 3-38-14, аддзелаў прамысловасці, сельскай гаспадаркі і культуры — 3-38-24.

Друкарня імя Сталіна, Мінск. Цана 1 р. 80 к. Дадатак — выкрайка. Друк. арк. 3. Аўт. арк. 4. Тыраж 213.690 экз. Зак. 161.

Польскія моды

1. Сукенка з шарсцяной тканіны ў вялікую клетку. Мяккі ліф з шалевым каўняром.
2. Сукенка-кімано з шарсцяной тканіны. Мяккі ліф з ма-лым дэкальце ў выглядзе карэ. Скрытая засцежка па ўсёй даўжыні сукенкі пасунута да левага бока.
3. Прамая сукенка з крэтану або палатна. Мяккі ліф з нізка ўшытымі рукавамі. Засцежка прадоўжана на спад-ніцу.
4. Сукенка з гладкай шарсцяной тканіны. Лёгка прыля-гаючы ліф зашпільваецца па ўсёй даўжыні спіны. Спад-ца з шасці кліноў. У бакавых клінах — нішэні.
5. Элегантная сукенка, камбінаваная з дзвюх шарсцяных тканін. Ліф-кімано шчытна прылягае да таліі і зашпіль-ваецца на адзін гузік. Ліф прышываецца да цёмнага пояса ў выглядзе гарсэта, які зашпільваецца ззаду на спражку.
6. Сукенка-кімано з шарсцяной тканіны. Дэкальце-лодач-на, кароткія рукавы. Ліф мяккі. Прамая спадніца. Ззаду складка. Аздаба—чатыры гузікі і насія бейкі.

Міхась МАШАРА
Калыханка
н а ч ы

Ноч гуторыць шопатам
з лісцем і травой:
— Усе людскія клопаты
патушу з зарой.

Буду над абшарамі
ціха напяваць,
залатымі марамі
сны людскія ткаць.

Стану над азёрамі,
дзе шуміць сіта.
Загарыцца зорамі
ў цемры ўся вада.

На галлі бярозавым
косы распляту,
і абсыплю росамі
сонную зямлю.

Пабрыду дарогамі
між лагчын і гор,
ціхаю знямогаю
абніму прастор.

Хай крычаць злавесныя
совы — у гаю,
калыханкай-песняю
крык іх адганю.

